

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Preceptum Secundum

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum Secundum

Enēda diuina sanxit auctoritas. Cū hmōi se-
ctantes deū tentare videant. Itē patet ex
tra de pur. vul. c. significasti. cum sup fur-
ti crimine qdam accusaret coactus est in-
re duellum; in quo alijs pctis suis ppedien-
tibus cecidit: postea furtum apud alios est
inuentum. Ideo talia iudicia scz ferri can-
dentis aque bulientis z monomachie ibi-
dem in hībētur in c. cur suscepi. z in vltimo
dilecti: qd de⁹ in illis tentat. extra de pur-
gatione. c. ex tuaz ne clerici vel monachi.
Et. L. de gladiatoribus. l. vnica.

Explicit primum preceptum.

Incipit secundum preceptum.

Non inuanum

Nassumes nomen dei tui: qd
exponit Magf senten. libro
iij. dist. xxxiij. dicens. Non
iurabis pro vilo. ¶ Nomen
dei inuanum accipit multipliciter. Primo
qn̄ ad laudem dei nō ordinatur. Sapi. iij.
¶ Vani sunt omnes hoies: in quib⁹ non subest
scientia dei. ¶ Secūdo qn̄ false z dolose p
nunciat. vt in ps. Vana locuti sunt vnusq⁹
qs ad primum suū. s. verba dolosa in corde
locuti sunt. ¶ Tertio quādo inutilit z sine
fructu agit z cogitat. ps. Dñs scit cogita-
tiones hominū: qm̄ vane sunt. ¶ Quarto
qn̄ iniuste z neqter affirmat. Job. xi. Vir
vanus in superblam erigitur. Itē ps. Qui
nō accepit inuano asam suam: nec iurauit
in dolo primo suo. ¶ Quinto qn̄ illud qd
pmittitur non seruat. ij. Paral. xxij. Non
vos decipiat Sedechias: neqz vana pro-
missione deludat. Istis em̄ modis nomen
dei inuanum assumit. i. cum pctō. Primo
peccant tra illud pceptū q̄ solemniter pi-
rant: siue hoc sit p nomē hebreū: sicut sunt
decem nomina hebraica spūs dei: vt sunt
Eldonay tetragrāmaton zc. Siue sint no-
mina latina vt deus: vel exprimentia diu-
nā essentia: vt p summā maiestātē aut ve-
ritatē. Contra quos Leui. xix. Nō periur-
rabis in noie meo: nec pollues sanctū no-
men meuz. Quia iurare p deū (fm Aug.)
est deum in testem vocare. Ideo diffiniūt
iuramentū dicentes. Q̄ est affirmatio vel
negatio de aliquo sacre rei attestatiōe af-

firmatiua. Est em̄ triplex forma iuramēti
fm tria tēpora. In veteri lege iurabāt sic.
Viuit deus viuit anīa mea. vt. xxij. q. j. Et
iurabant. Viuit dñs. j. Regū. xliij. In pri-
mitiua ecclesia iurabant sic. Testis est mi-
hi deus. Unde ad Rom. j. Testis est mihi
conscientia mea: hoc dico coram deo. xxij.
q. j. si pctm̄. Hodie vero sic iurat. Sic ad-
iuuet me deus z omnes sancti: eleuādo ma-
num in altū cū duob⁹ digitis: in signum q̄
deum vocant in testem z oēs sanctos. Vel
tres cū pollice: in signum q̄ vocat in testem
sanctam trinitatē: z habuit forte originem
ex illo qd scribit Apoc. x. Angelus leuauit
manū in celum: z iurauit per viuentē in se-
cula seculoz. Non erit ampli⁹ tēpus pnie
scz post hanc vitam. Aliqui iurāt p sancta
euangelia: vel ponēdo manus sup reliqas
sanctoz. Aliqui iurant ponēdo manū dex-
teram sup pectus: sic iurant spūales pfo-
ne: in signū q̄ iurant per eū quē habent in
corde. i. deum. Vel per veritatem euāgelij
quam habet in pectore. Alij dicūt simplr.
Iuro. z est iuramentū. Hic modus seruat
in vniuersitate bononiē. Aliqui iurant. Si
feci illud: patiar hoc. Hoc eueniat mihi vl
filijs meis. De illo iuramento loquit mgf
senten. li. iij. dist. xxxix. dicens. Est qddam
genus iuramenti grauissimū: qd fit p exe-
crationem: vt cuz homo dicit. Si feci illud
hoc contingat mihi vel filijs meis. Illo iu-
ramento cōter hoies vtunt in ira z in fu-
rore. Sic petrus cepit iurare z anathema
tizare. Math. xxvj. Aliqui iurant se velle
veritatē dicere in piculo ase sue: z est iura-
mentū. vt ptz extra de frigid. z malefici. c.
fraternitatē. Judeus ho debens iuramē-
tum facere fm speculū saxonom. debet sta-
re nudis pedibus super cutem porcīnam z
denudare brachium suū ponēdo eundē su-
per librum moysi sic dicendo. Si illud non
est verū qd dico: fiat mihi sic datan z aby-
ron: qs terra viuos cōsumpsit. Fiat mihi si
cut sodome z gomorre zc. cuz multis alijs
execrationib⁹ q̄ in illa forma cōtinent. De
illa multiplici forma iurandi loquit glosa.
xxij. q. j. sup capi. iurabāt. z quāto res san-
ctior per quam quis iurat: tanto magis iu-
ramentum est obligatorium. vt patet. xxij.

q. j. monet. Documentū primum, Homo
 qui non potest incredulitatē proximi deui-
 tare: potest in necessitate p̄ iuramentū de-
 um in testem vocare. vt patet. Deuter. vj.
 Dominū deum tuum timebis: ⁊ per nomē
 eius iurabis. Hierem. iij. Jurabunt viuit
 dñs in iudicio veritate ⁊ iusticia. Mathhei
 v. Reddas domino iuramenta tua. Ad
 Hebre. vj. Iuramentū ad confirmationez
 veritatis ordinatur: ⁊ om̄is cōtrouersie fi-
 nis est iuramentū. Item ibidem. Om̄es p̄
 maiores suos iurant. Ideo dicit sanctus
 Thom. in sc̄da sc̄be. q. lxxxix. arti. j. q̄ par-
 ticularia facta hoim nō possunt p̄ rationē
 necessariam confirmari: sed per testes. Sz
 humanum testimonium non est sufficiens
 p̄pter duo. Primo p̄pter defectum verita-
 tis humane: quia plurimi in mendaciū la-
 buntur. fm̄ illud. Os eorū locutū est men-
 dacium. Secūdo propter defectū cognitio-
 nis: quia homines nō possunt cognoscere
 occulta cordiū vel etiam absentia. De qui-
 bus tamen homines loquunt̄. Et ergo ex-
 pediat rebus humanis: vt certitudo aliqua
 de his habeatur. Ideo necessariū fuit re-
 currere ad diuinū testimoniū: q̄ de⁹ men-
 tiri non pōt: neq̄ eū aliquid latet: ⁊ sic iura-
 re est deum in testē vocare. hec Tho. Sed
 testimoniū diuinū q̄nq̄ inducit ad asseren-
 dū p̄ntia vel p̄terita. Et dī iuramentuz as-
 sertoriū. Aliq̄ ad cōfirmandū aliq̄d futu-
 rū: ⁊ dī pmissoriū. Hec Thomas. ibidem.
 Vel sub alijs v̄bis. Iuramentū quoddam
 est fidelitatis seruande: q̄d facit sup̄iori in-
 ferio: vt imperator pape ⁊ c. vt ptz de iure
 iuran. ca. Romani principes in cle. Item
 q̄n reges vngunt̄ iurant archiepo: dicen-
 tes. In ch̄ri noie hec p̄mitto p̄p̄o ch̄riano
 mihi subiecto. In primis me precepturum
 vt ecclia dei ⁊ populus ch̄rianus verā pa-
 cem om̄i tempore seruet. Secundo vt ra-
 paces ⁊ om̄es iniquitates omnibus gradi-
 bus interdicam. Tertio vt in omnibus iu-
 dicis equitatem seruem. Tunc archiepi-
 scopus dat sibi gladium dicens. Accinge
 gladium tuum super femur tuū potentissi-
 me. Sic etiam iurant barones regibus ⁊
 ducibus ⁊ milites q̄ velint tueri ecclesias
 dei pupillos ⁊ orphanos. Qualiter autez

hoc iuramentum seruant videant ipsi. Sic
 iurant consules cōmunitati. Sic iurant ci-
 ues cum intrant cōmunitatem ciuitatis: q̄
 velint seruare fidelitatem. Sic iurat ser-
 uus domino. Sic iurant canonici intratu-
 ri prebendam vel collegium: quia iustum
 est q̄ qui vult gaudere priuilegijs cōmuni-
 tatis: q̄ etiam iuret fidelitatem cōmuni-
 tatis illius. Sed sepius euenit q̄ cōmuni-
 tates ⁊ collegia habent statuta iniqua ⁊ ad-
 uersantia ecclesiastice libertati. Et si quis
 talia statuta iurauerit: talis non tenet ob-
 seruare illa statuta iniqua vt patet de iure
 iurando. ca. Contigit libro. vj. vbi dicitur.
 Contingit in nonnullis ecclesijs de earuz
 consuetudine obseruari: q̄ ipsarum prela-
 ti cum primo ad ecclesias ipsas accedunt
 non admittantur nisi iurent statuta ⁊ con-
 suetudines ipsarum ecclesiarum scripta et
 non scripta inuolabiliter obseruare. In-
 ter nicos etiam in multis ciuitatibus ca-
 stris ⁊ terris in suis potestatib⁹ rectoribus
 vel officialibus assumendis idem cōtingit
 ⁊ in ipsis statutis ⁊ consuetudinibus pre-
 dictis reperiuntur interdū aliqua illicita
 seu libertati ecclesiastice obuiantia: ne sub
 tali generalitate iurandi sic iurantib⁹ pec-
 cādi occasio prebeat̄. Precipimus a que-
 buscunq̄ scientibus continere predictis cō-
 suetudinibus ⁊ statutis: illicita ⁊ impossi-
 bilia vel libertati ecclesie repugnantia iu-
 ramenta huiusmodi non prestari. Et si iu-
 rare contingat ad obseruanda duntaxat
 licita: possibilis ⁊ non obuiantia ecclesia-
 stice libertati iurantiū debet referri inten-
 tio: ⁊ iurantes ad hm̄i iuramenta illicita
 non teneri. Aliud est iuramentuz veritatis
 reuelande: ⁊ est quādo quis requirit ad di-
 cendū veritatē: aut de presenti aut de p̄te-
 rito. Sic fit in visitatiōibus ⁊ purgatiōib⁹
 canonicis: in iuramento calumnie quod
 solet exigi a iudicibus ⁊ prelatib⁹: de quo
 habetur extra de iureiuran. ca. j. vbi de-
 clarat glo. q̄ volens contestari litem de-
 bet iurare quinq̄ que comprehendunt sub
 his metris. Illud iuret̄ q̄ līs sibi iusta vi-
 detur. Et si quere⁹ verum nō inficiet. Nil
 promittetur nec falsa probatio detur. Et
 līs tardetur dilatio nulla petetur. Allegā-

Preceptum Secundum

Etur tamen in glosa. xxij. q. j. ca. omne. mul-
 ti casus in quibus licitum est iurare. Pri-
 mo in federibus contrahendis. vt patet
 xxij. q. j. ca. Omne. vbi dicit. Omne quod
 in pacis federa euenit tunc solidius subsi-
 stit cum iuramenti hoc interpositio robo-
 rat. Et omne quod amicorum animas con-
 siliat: tunc fidelius durat cum eos sacra-
 menti vincula ligant: officium enim quod a testibus
 stipulatur verius constat cum illud iuratio-
 nis adiectio affirmat. Sic dicitur Gene. xxvj.
 Sit iuramentum inter nos: et fedus ineamus.
 Secundo pro veritate declaranda aut di-
 cenda. Sic iurat Apostolus ad Roma. j.
 Testis est mihi deus: cui serui in euange-
 lio meo: quod sine intermissione vestri memo-
 riam facio. Tertio pro pace amicorum refor-
 manda. ij. ad Cor. j. vt. s. c. officio. Quarto
 pro obedientia facienda: vt subditi prelati
 abbates episcopis: ciues consulari et c. Ita
 iurauerunt filii septem: que statuerunt sibi du-
 cem dicentes. Dominus qui audiuit: ipse media-
 tor ac testis est quod nostra promissa facimus.
 Quinto pro sui fama vel proximi purganda.
Exodi. ij. Iurabit quod non extendit manum
 suam in rem proximi. Ideo patet extra de
 pur. ca. Sexto pro consuetudine bona seruanda.
 Exodi. xxxiij. Dominus filii israel iurauit
 sic iurant prebendam intraturi consules ciues
 et homines. Correlariu primum. Iuramentum
 quod non sit ab homine sponte vel voluntarie de-
 siderandum: cum tamen necessitas instat si bene fit
 non est tanquam malum refutandum. Probat: quia
 Christus iurauit di. Amen amen dico vobis.
 Item per. Jura. deus et non peni. et c. Item apostoli
 iurauerunt. Item iurauit angelus pro viuentem
 in secula seculorum. Apocal. xj. Ergo si iura-
 mentum semper esset peccatum Christus peccasset: apostoli
 et sancti pres peccassent: Dominus est falsus: ideo
 dicitur extra de iureiuranda. c. si Christus. Licet enim in-
 quit iuramentum prohibuisse videatur: ne per
 hominem iuramentum transferretur ad creaturam
 honorificentia creatoris. que tamen in euange-
 lio promississet. Dico vobis nolite iurare omni-
 no statim subiicit. Neque pro celum quod thronus
 dei est. Neque pro terram quod scabellum pedum ipsius
 est: neque pro hierosolimam quod ciuitas dei
 est: neque pro caput tuum quia non potes vnum ca-
 pillum facere album aut nigrum. Et quis non

15
 sit pro creaturam iurandum: si tamen iure pro cre-
 aturam seruandum est: dummodo sit licitum quod
 iuratur. Sequitur. Iacobus quoque non simpli-
 citer prohibuit iuramentum sed voluntatem
 iurandi. Cum ait. Ante omnia fratres mei
 nolite iurare: quoniam ad iurandum non de-
 bet quoniam spontanea inducere voluntas:
 sed necessitas trahere oportuna. Hec ibi.
 Idem patet. xxij. q. j. ca. In nouo testame-
 to dictum est ne oino iuremus: quod quidem
 mihi propterea dictum esse videtur non quod iura-
 re peccatum est: sed quod plurare imane peccatum est:
 a quo nos longe esse voluit: qui oino ne iure-
 mus sponte comonuit. Item ibidem in c. no-
 ueritis verum iurare non esse peccatum. Item ibi-
 dem. c. Ita ergo precepisse dominum intellige ne iure-
 tur: ne quod sicut bonum appetat iurandum et
 assiduitate iurandi ad peccatum pro consuetudine
 delabatur. Item in c. iij. Tu malum non facis quod
 bene vteris iuratione. Item dicitur extra de iurei-
 uranda. c. si Christus. Tunc potes iurare sine culpa iura-
 re: dummodo illos tres comites habeat iura-
 mentum. De quibus ait propheta. Iurabit: viuunt
 dominus in iudicio et veritate et iusticia. In iu-
 dicio. i. discretionem vel deliberationem. dicit
 glosa. Ergo si iurare volentes deberent se
 primo deliberare: imo iudices deberent eis
 precipere quod valde bene se deliberent. Ergo pue-
 ri ante. xiiij. annum iurare non possunt. vt. xxij.
 q. v. c. pueri ante. xiiij. annum non cogant iura-
 re. Item in c. paruuli. quod non habent discretionem.
 Item ebrius non debet iurare: sed debet esse ieiunans.
 vt. xxij. q. v. c. honestum. Etiam videtur vt quod
 in scitis audet iurare: hoc ieiunans faciat cum
 omni honestate et timore dei. Scdo dicitur fieri
 in veritate. glo. s. conscie. vt hoc sciat firmiter
 verum esse: quod si deest veritas periurum est: quia
 iuramentum principaliter ordinatur ad confirma-
 tionem veritatis cui falsitas opponitur. Sed quod
 da sunt sophiste verborum iurantes illud quod
 apparet verum: quod tamen est falsum. De quibus
 Item dicitur in li. de summo bono: que allegat ma-
 gister sentent. li. iij. dist. xxxix. dicens. Hoc
 etiam sciendum est quod quicumque arte verborum quis
 iurat: deus tamen quod conscie testis est ita hoc ac-
 cipit sicut ille cui iuratur intelligit. An in ver-
 ta sciti Nicolai legitur: quod vtriusdam ab vno iu-
 deo quandam summam pecunie mutuo ac-
 cepit: iurans super altare sciti Nicolai: cum alio

A fideiussorē habere neq̄ret q̄ sc̄itius posset
 sibi redderet. Illo diu tenente pecuniā iu-
 deus eā postulat: sed ipse eā sibi reddidisse
 affirmat. Trahit eū ad iudiciū: et iuramen-
 tū indicis debitori. Ille baculum cauatum
 quē auro minuto pecunie repleuerat secuz
 tulerat ac si eius amiculo indigeret. Vo-
 lens q̄ facere iuramentū iudeo baculū tra-
 didit reseruanduz. Iurauit ille q̄ plus sibi
 reddiderat q̄ debebat. Facto aut̄ iurame-
 to baculum suum repetijt. Et iudens astu-
 tie ignarus eum sibi reddidit. Rediens
 qui fraudem fecerat in quodambiuto op-
 pressus corruit somno. Et curr⁹ cū impetu
 veniens eū necauit: et baculū cū auro fre-
 git et effudit aurū. De illis dicit ps̄. Quis
 ascendit in montē dñi et c. sequit̄. Qui non
 iurauit in dolo proximo suo. Sic oēs mer-
 catores faciūt q̄ iurant falsum qd̄ sc̄iant ve-
 rū: et econuerso. Tertio d̄ esse iustū qd̄ iu-
 ratur et licituz. xxij. q. iij. c. In malis pm̄-
 sis rescinde fidem: in turpi voto muta de-
 cretū: vt si quis iurat q̄ vult aliquem occi-
 dere. vtz. xxij. q. iij. ca. qd̄ dauid et c. Tale
 iuramentū nō debet impleri. ¶ Documen-
 tum sc̄dm. Corā deo mai⁹ pctm̄ est periuri-
 um q̄ quodcūq̄ homicidium. vtz in. c. xxij.
 q. v. c. Ille. vbi d̄. q̄ periuriū vincit homi-
 cidā. Idem tenet m̄gr̄ sen. li. iij. dist. xxxij.
 Idem tenet sc̄tus Tho. in primo qd̄libeto.
 q. xvij. et pbat eā dicens: q̄ piurare est vi-
 ciū p̄tra deū: et est nois dei derogatio. Ho-
 micidium aut̄ lz sit p̄tra deū: tñ est imediate
 p̄ncipaliter cōtra pximū. Sc̄do piuriū est
 nois dei derogatio et q̄si blasphemia. Id-
 circo tenet sc̄dm locum post idolatriaz. vtz
 ex ordine p̄ceptoz. Tertio omne pctm̄ qd̄
 est cōtra mādātū p̄me tabule est graui⁹ q̄
 si esset p̄tra mādātū sc̄be tabule. Quarto
 q̄ mai⁹ dānū est in amissione vni⁹ anie q̄
 mille corporū. vtz. xxiiij. q. iij. si bon⁹. Et
 dem opinionē tenet venerabilis m̄gr̄ Egi-
 dius de roma doctor: n̄ i sexto quodlibeto
 q. xxij. q̄ periuriū p̄ se est mai⁹ pctm̄ q̄ ho-
 micidium. Idem tenet Jacobus de viterbio
 iij. qd̄libeto. q. xxiiij. Sed p̄tra hoc sunt q̄-
 dam doctores: vt Thomas de argentina
 sic arguens. Illud est maius pctm̄ qd̄ ma-
 gis punit: sed homicidium magis punit: ergo

maius pctm̄. et d̄ alior patet. Deute. xxv. fm̄
 mensurā delicti erit plagaz mod⁹. Adinoz
 est nota: q̄ homicidium punitur morte: nō
 aut̄ piuriū. Ergo r̄ndet Egidius vbi supra.
 In iudicio diuino plus punit̄ piuriū: licz iu-
 dicio humano plus homicidiū. Cōtra hāc
 opinionē est Bartho. brixensis. super c. il-
 le. vbi s̄. q̄ periurus magis peccat: arguēs
 sic. Per illud qd̄ h̄. xij. dist. c. duo mala.
 Vbi d̄ q̄ in pctō piurij duplici culparū ze-
 lo punimur q̄a deū offendimus: et nos tm̄
 modo maculam⁹: sed in pctō homicidij tri-
 pliciter iugulamur: q̄ dei p̄ceptū cōtemni-
 mus: pximis impia crudelitate nocemus:
 et nos crudeliori mortis gladio trucidam⁹.
 Constat aut̄ q̄ grauius peccatū est vbi con-
 currunt tria mala q̄ vbi duo. Dicit ergo q̄
 graui⁹ pctm̄ est homicidiū q̄ periuriū: sed
 graui⁹ damnū incurrit hō p̄ piuriū q̄ per
 homicidiū. vt ptz ex v̄bis Aug. xxiiij. q.
 iij. si habes. vbi dicit q̄ maius dānuz est
 in amissione vni⁹ anie q̄ mille corporoz: sed
 in piurio amittit̄ aīa: i homicidio corpus.
 Sed in cōtrariū est qd̄ d̄. xxij. q. v. c. Ille.
 q̄ q̄ piuriū vincit homicidiū. Nā periura-
 re cōtinet̄ in mādato p̄me tabule: in quib⁹
 fm̄ Bern̄. nō pōt disp̄sare: nec deus nec
 hō. Sed inter mādata sc̄be tabule cōtinet̄
 homicidium: in quibus deus potest disp̄-
 sare nō hō. Dicta aut̄ iuristaz. nō est difficilē
 soluere: dicēdo q̄ v̄ez est homicidiū esse
 maius pctm̄ q̄ piuriū: q̄n simul cum culpa
 homicidij cōcurrat culpa periurij: sic intelli-
 git̄ illud decretū. Si aut̄ accipit̄ vtrunq̄ p̄
 se non est graui⁹ pctm̄: nec est maius dam-
 num in amissione vni⁹ anie q̄ multoz cor-
 porū: nisi q̄ mai⁹ pctm̄ est illud p̄ quod cō-
 mittitur. Sequit̄ correlative q̄ nos diligen-
 ter debem⁹ cauere a periurio: q̄ est maxi-
 mū pctm̄ post idolatriā. Quia p̄ tres digi-
 tos quos eleuat vel ponit sup̄ reliq̄as de-
 signat: q̄ corpus et aīam et res dat in pote-
 statē diaboli: imo fm̄ Guilhelmū lugdunū.
 qui sciēter piurat manuz dat diabolo cum
 qua tangit reliquias sc̄toruz donec ipse pe-
 niteat de periurio: man⁹ illa est diaboli: et
 quicūq̄ signat se cum manu diaboli signat
 se: tales piuri p̄fundunt̄ in p̄senti. Nā legi-
 tur: q̄ qd̄az supra sepulchrū sancti p̄cratis

Preceptum Secundum

E martyris periuravit et mox manū retrahere non potuit: et sic coram omnibus erat confusus astantibus: et subito mortuus est. Dicit Eusebius in chronica sua. quod anno domini. ccc. lxxij. Narcissus episcopus per quosdam testes falsos infamatus de quodam crimine: quorum primus iuravit. Si non sic: igne consumor. Secus ego regio morbo consumor. Tertius et ego luminibus prius: quare tunc episcopus cessit et vitam heremiticam ducens in abditis. Primus testis statim post ex pua scintilla cum tota domo et sua familia pulsus fuit. Secus regio morbo a pede usque ad verticem consumptus fuit. Tertius videns aliorum interitum penituit: et innocentia simul innotuit. Contigit in ista dem civitate: quod quidam iuraverunt super corpore christi stantes in quodam campo: iurando sibi pro pace servanda. Et depositum in loco pedum nunquam gramina creverunt: sed vndique et circumquaque creverunt. Sicut vidi in Bripehvalde: ut mihi retulerunt incole civitatis: quod quidam piurus in cimiterio sancte Vertrudis foris civitatem fuit sepultus. Quae de nocte sequenti sedens in equo nigro de cimiterio vocavit. Et defunctus de sepulchro surgens: quod saltus horribiles fecit circa sepulchrum suum. Finaliter fuit coactus recedere de cimiterio: et vestigia suorum pedum reliquit in terra: immo in lapide durissimo ad profunditatem dimidij pedis: et depositum ab illo tunc nunquam creverunt ibi gramina: sed vndique et circumquaque. Et amici illius defuncti sepius illa vestigia cooperuerunt cum luto et pulveribus: sed semper die sequenti reapperta inveniunt. Legit in gestis Saliut: quod venerunt due sorores cuiusdam ducis francorum ad regem Karolum: conquerentes de fratre suo quod hereditatem earum auferret eis. Litatus super hoc a rege negavit. Rex fecit eum iurare super caput Saliut: quod nihil sororibus suis teneret ex his quae ab eo petebant. Qui cum letus iurasset medius crepuit: et per secretum ante stercorea proruperunt: et ex oculis et naribus sanguis exiit: et sic vitam finivit. Quidam civis in civitate Botingen false iuravit in presentia consularis. Et facto iuramento manum retrahere non potuit. Tales omnes infames sunt. ut patet. vi. q. i. ca. Infames, et nunquam deinceps testari

possunt. ut patet extra de testibus. ca. testimonium. Et eis imponenda est penitentia. xl. diebus cum septem sequentibus annis. ut patet vi. q. i. c. Quicumque scienter piuraverit quadraginta diebus in pane et aqua: et septem sequentes annos peniteat: et nunquam sit sine penitentia: et nunquam in testimonium recipiatur. Hec ibi. Documentum tertium: quanto res sanctior est per quam iuratur: tanto amplius iurans ad servandum iuramentum obligatur. ubi. q. dicit. ij. q. l. c. si quis. Queritur: quomodo magis teneatur an ille qui per deum an ille qui supra sacra evangelia iurat: Huic questioni Joannes chrysostomus respondet dicens. Scripturae propter deum facte sunt: non deus propter scripturas. Iohannes dicit Raymun. quod qui iurat per deum multum obligatur: qui non per deum et evangelia: magis obligatur: et qui in istis adiungit sanctorum reliquias: adhuc magis obligatur: et ita crescentibus solemnitatibus crescit obligatio. Sic etiam quanto per quod iuratur magis sanctum est: tanto magis est penale periurium. ut dicit. xxij. q. i. ca. monet te. Sed potest esse iuramentum quod fit per evangelia cum deliberatione et solemnitate: et fit magis obligatorium: quam quod fit per deum sine deliberatione: sic et periurium. Sic gravius peccat qui in facto piurus est quam qui voluntate: de quibus. xxij. q. v. c. Qui piurare paratus est antequam iuret piurus esse videtur: quia cogitatio non solum ex operibus iudicatur: sed ex cogitationibus et corde. Hec ibi. Si tamen actus exterior supervenerit: tanto periurium est maius: sicut plus peccant qui periurant per crucem consecratam quam non consecratam. ut patet. xxij. q. v. c. qui periuratur. Sic etiam plus peccat rex vel princeps piurus quam miles vel rusticus propter maius scandalum. Item Aristoteles magister alexandri scribit ei in quodam epistola dicens. Laucas alexander ne infringas fidem datam et federa confirmata. Nam hoc convenit infidelibus: inveniuntur et meretricibus. Serva promissa fideliter: quia omnem infidelitatem consequitur finis malus: et si ex fidelitate infringenda aliquid boni eveniet: tamen ipsa species est mala et exemplum est reproborum: et de genere malorum ergo fides plura facit: scias quod fit per fidem hominum congregatio: civitatum inhabitatio: vicinorum communio: regum dominatio. per fidem ca-

Astra tenent: ciuitates seruantur: reges dominant. Laueas ḡ fidelissime princeps fidem datam infringere: serua firmiter tua iuramenta ⁊ federa etiā si sint graua. Nā causa destructiōis regni barbaroz ⁊ schyrtarum fuit: q̄ reges eoz vtebant iuramentis ad fraudem ⁊ deceptionē hominū ⁊ proximarū ciuitatum fidem frangētes ⁊ federa que fuerūt ad salutem humani generis stabilita. Et ideo equitas iustissimi iudicis hoc ampli⁹ sustinere non potuit. Hec ph̄s Ideoq̄ in gestis regis eiusdem Alexandri legitur: q̄ cū suo exercitu ira permotus iret cū magno impetu ad quandam ciuitatem noie Lapsacū diruendā ⁊ euertendā. Ciuis aut̄ vnus illi⁹ ciuitatis anaximenes ph̄s audiēs regem Alexandrū sic venire exiuit ciuitatem obuiam regi: vt p̄ces porrigeret pro salute ciuitatis. Quod cum rex hoc cerneret: ne postulare volens materiam audiendū haberet. Rex in loquendo ph̄m iuramento p̄uenit di. Iuro p̄ deos q̄ nihil hoz que petieris faciam: tunc sapienter ph̄s attendens regis iuramentū respōdit. Peto ergo domine vt lapsacum ciuitatem diruas ⁊ deliruas. Quā petitionē attendens alexander salutem vbi concessit. N̄saluit em̄ iram ⁊ voluntatē quā habebat contra ciuitatē dimittere q̄ cōtra iuramentū venire. Sed hoc p̄ncipes ⁊ reges nunc minime aduertūt ad sua iuramenta seruanda: peiores ergo sunt q̄ gentiles. Sic etiā grauius peccāt cōsules cōitatis nō obseruantes iuramenta q̄ singulares p̄sone. Quia bonū quāto cōius tāto diuinius: ergo per oppositū: malū quāto cōius: tanto peius. Nam summa cura fuit olim gentilibus obseruare p̄missa ⁊ iuramenta ⁊ singulariter cōitatis. Cui⁹ exemplū ponit b̄t̄s Augusti. li. iij. de ciuitate dei. c. ij. de saguntinis amicis romanoz qui eis iurauerūt fedus ⁊ amicitia per falsos deos q̄s saguntinos Hānibal obsidebat cōtra romanos: ⁊ prius q̄ ciuitas capēt t̄m cruciabantur fame: q̄ suoz mortuoz cadauerib⁹ pascabant: ⁊ t̄m miles quidā Hānibal̄is amicus saguntinoz volens t̄m vitam ciuitum saluare p̄misit eis vitam ⁊ locum aliū vbi possent sibi ciuitatē cōstruere dū t̄m sagun-

tum Hānibali cū omni auro ⁊ argento ipoz redderēt: ipsi tēpore deliberatiōis accepto: maximū ignē in medio ciuitatis accenderūt: ⁊ primo in eū omne aurū ⁊ argentū cū omni reliqua suppellectili proiecerūt: ⁊ postea celsis vxoribus ⁊ liberis se in ignem vnanimiter precipitauerunt ne se dus iuramenti romanis frangerent. hec Aug.

Nō accipies nomē dei tui tātū inuanū.

Secundo peccant contra illud preceptum qui iurāt per creaturas: quod potest fieri tripliciter: scilicet creaturam tanq̄ deum venerandū. Aut p̄ nomē deoz falsoz iurando aut ad aliquā penā in iuramento se obligando. Primo nō est iurādum per creaturam eam tanq̄ deū venerando. Ideo dicit ch̄s N̄bat̄. v. Dico vobis non iurare oīno. Statim subiungit. Neq̄ per celū: q̄ thronus dei est: neq̄ per terrā: q̄ scabellū peduz ipsius est: neq̄ per hierosolymam: q̄ ciuitas regis magni est neq̄ p̄ caput: q̄ nō pōt facere vnam capillum albū aut nigrū. Nō illi⁹ tāgīt extra de iureiur. c. Si ch̄s. ne per hmōi iuramentū trāsserat ad creaturā honorificentia creatoris. Est etiā ista sn̄ia b̄t̄i Tho. ij. q. lxxxix. ar. 7c. in respōsiōe ad primū argumētū. Dñs inq̄t ph̄buit iurare p̄ creaturas ita q̄ eis adhibeat diuina reuerētia. vñ subdit ibidē auctoritate Hiero. di. q̄ iudei p̄ āgelos ⁊ celū ⁊ cetera hmōi iurātes creaturas venerabant dei honore. Quos increpat dicens N̄bat̄. xxiiij. Ne vobis duces ceci qui dicitis q̄cūq̄ iurauerit p̄ tēplū dei nihil est quicūq̄ aut̄ iurauerit in auro tēpli soluet. Et sunt stulti ⁊ ceci. Quid est em̄ manifestus aurū vel tēplū q̄d aurū significat. Nam p̄ auariciā excecati fuerūt iudei ⁊ statuerūt q̄ q̄cūq̄ iurauerit p̄ tēplū ⁊ inuēt⁹ fuerat mendax: nō erat reus ad emendā: sed q̄ iurauerat p̄ aurū tēpli reus erat. Ideo Deut. vj. di. Dñm deū tuū timebis: ⁊ per nomen ei⁹ iurabis. Vñ magi sen. li. iij. di. xxxix. q̄rit vtrū liceat iurare p̄ creaturā cū t̄m in lege scriptū sit. Reddes autē domino iuramēta tua: N̄dē ex dictis Hierony⁹ mi sup̄ N̄bat̄. Judeis inquit quasi paruulis cōcessum fuit iurare p̄ creatorē t̄m ⁊ p̄ceptū: vt si iurare cōtigerit nō nisi per crea-

Preceptum Secundum

E
 torē iurēt nō p creaturā: q̄a iurātes per an-
 gelos ⁊ elementa creaturas venerabant
 honore dei. Et melius erat hoc exhiberi
 deo q̄ creaturis. Hec ille. Sed obicitur p
 illud quod legif. xxij. q. j. c. monet te: ⁊ ibi-
 dem ponit mgr̄ vbi s. q̄ ioseph vir sc̄tus p
 creaturas iurauit. An̄ dixit fratrib⁹ suis.
 Per salutem pharaonis non exhibitis hinc
 Gen. xliij. Itē iuramus p euangelita ⁊ san-
 ctos: que creature sunt. Nūdet q̄ iuramen-
 tū indicif ad confirmationē veritatis. An-
 de dicit ap̄tus ad Heb. vj. q̄ oēs cōtrouer-
 sie ad confirmationē finis est iuramentū.
 Veritatem autē plene scire de his que du-
 bia sunt nullus scire potest: nisi deus q̄ nec
 falli nec fallere potest. Ideo solū p deū est
 iuramentū faciendū. Sed iurare p creatu-
 ram intelligif tripliciter. Uno mō creatu-
 rā tanq̄ aliqd̄ diuinū venerādo: qd̄ p̄inet
 ad infidelitatē. Sicut em̄ concessum fuit fi-
 lijs israhel: vt hostias deo immolarent ne
 eas offerrent demonibus: sic potius per-
 missum fuit vt per deum iurarent q̄ p crea-
 turas: ne inciderent in crimen idolatrie.
S
 vt patet. xxij. q. j. c. cōsidera. ⁊ c. monet te.
 Ibidē em̄ d̄r. Deus autē p creaturas iura-
 re p̄hibuit: ne vel more gentilū aliqd̄ nu-
 mē diuinitatis creaturis inesse videretur.
 Sc̄do intelligif q̄ in creatura presidet illuz
 in testē inuocando: q̄ cū deus sit creator ⁊
 cōseruator ⁊ rector oim̄ creaturarū iuran-
 do p creaturā inquātuz in ea relucet potē-
 tia diuine maiestatis: sic licituz est. Sic iu-
 rauit Ioseph per salutē pharaonis. Cum
 omnis potestas a deo sit fm̄ ap̄tm. Sic iu-
 rant hassones p salutē Lātgrauis semper.
 vtz de iureiur. l. qui per salutem. Sic eti-
 am licitū est iurare p euāgeliū inquātū re-
 lucet veritas diuina in euāgelio. vtz. xxij.
 q. j. si aliqua. Sic p sc̄tos in quantum in eis
 relucet diuina gratia v̄l sanctitas. Tertio
 mō ipm̄ iuramentū tanq̄ p̄tē v̄llē contem-
 nendo. vtz. xxij. q. j. Monet. vbi dicif q̄ nō
 debem⁹ iurare p creaturas: ne creaturas
 cōtēptibiles iudicādo per eas p̄missa pro
 nullo ducerem⁹. Ideo d̄r. xxij. q. j. c. Cle-
 ricum p creaturā iurantē acerrime obiur-
 gandum esse: si nō p̄stiterit in vicio excom-
 municandū. Hec ibi. Si tamē iuraf p crea-

turā oīno est seruādū. vt p̄tz extra de iure
 iur. c. si chr̄s. vbi dicif. Si tamē iurē per
 creaturā seruandū est ⁊ dūmō sit licitū qd̄
 iuraf: q̄a teste veritate qui iurat in celo iu-
 rat in throno dei: ⁊ in eo q̄ sedet sup eum.
 Hec ibi. Glosa dicif. Multa fieri non de-
 bent facta tamen tenent. xxvij. dist. si vtr.
 Sc̄do modo nō est iurandū p falsos deos.
 vtz Lxx. xxij. Per nomē extraneoꝝ deo-
 rū nō iurabitis: q̄ iurare est actus patrie q̄
 nullo mō est exhibendus idolis. Item non
 p̄nt esse testes veritatis: sed cū iuram⁹ illū
 p quē iuramus i testē inuocamus: sic sarra-
 cenī iurāt p machometū: gentiles p deos
 suos falsos. Documentū primū. Quam-
 uis p nomē falsoꝝ deoꝝ nō sit iurandū: si
 tū aliqd̄ licitū iuraf p noīa eozūde est oīn-
 no seruandū. vt patet. xxij. q. j. c. monet te.
 Vtrū eius fide vtendū sit: qui vt eā seruet
 p demonia iurauerit. Vbi te volo prius cō-
 siderare vtrū si quispiā p deos falsos iura-
 uerit se fidem seruaturū: ⁊ eā non seruaue-
 rit: non tibi videf bis peccasse. Sequif ibi-
 dē. Nūc nō iurauit p quos non debuit: ⁊
 contra pollicitā fidē fecit q̄ non debuit: bis
 vtrūq̄ peccauit. Hec Augusti. ad publicolā.
 Idē tenet mgr̄ sen. li. iij. dist. xxxix. sub eis-
 dem v̄bis: q̄ licet peccauit iurādo p falsos
 deos: tū fidē quā p̄misit. i. pactū debet ser-
 uare: q̄ fides hosti seruāda est. vtz. xxij.
 q. j. nolite. Documentū. Si christia-
 ni ⁊ alij principes christianoꝝ nō possunt
 aliter inire pacta aut recipere iuramēta sar-
 racenoꝝ nisi p noīa falsoꝝ deoꝝ licite ⁊ si
 ne peccato p̄nt recipere iuramenta per noīa
 idoloꝝ. vtz in. c. monet. xxij. q. j. vbi dicif.
 Qui vtrūq̄ fide illius quē constat iurasse per
 falsos deos: ⁊ vtrū non ad malū: sed ad bo-
 nū ⁊ licitū: non peccato illius se sociat: q̄
 per demonia iurauit sed bono pacto eius
 quo fidem seruat. Sequif infra. Qui q̄stio-
 ni possunt illa testimonia suffragari: q̄ ipse
 cōmemorasti de Laban ⁊ Abimelech. Si
 tū abimelech p deos suos iurauit: sicut la-
 ban p deū suum sochoth: qd̄ iuramentum
 recepit Iacob Gen. xxxi. qui tamen sc̄tus
 fuit. Sic in lib. machabeoꝝ ca. viii. romanī
 pacem formasse cum iudeis: intelligendū
 sunt iurasse p falsos deos: sicut iudei iura-

Auerunt per verū deū. Tertio modo iuratur
p creaturā: scz sibi aliquod malū vel penā
imprecando ⁊ hoc iuramento: de quo mag-
gister senten. li. iiii. dist. xxxix. dicit. Est qd-
dā gen⁹ iuramēti grauiissimū qd fit p exe-
crationem: vt cū homo dicit. Si illud feci
patiar hec: ⁊ illud contingat fillis meis: si
illud iuramentū falsum est: tūc est periculo-
sum: quale fuit iuramentū petri cum cepit
iurare ⁊ anathematizare. **A**bat. xxvi. q. iu-
ramento hoīes cōter vtūtur in ira ⁊ furo-
re. De illo mō iurādī dicit sc⁹s Thomas.
scdā scdē. q. lxxxix. arti. vi. Alius modus
inquit est p execrationē: ⁊ in hoc iuramē-
to adducit creatura aliq: in qua diuinū iu-
diciū exerceat. Sic solet hō iurare per ca-
put suū p filiū suū: aut p aliā rem quā dili-
git. Sic iurauit ap⁹s. ii. ad Corin. i. dicēs.
Ego testē deū inuoco in aīam meam. **H**ec
Thomas. Et sunt multi modi iurandi per
execrationē. Aliq dicunt. Nunq̄ ab oculis
vius recedā si mentoz. Vel deus nunq̄
miseret aīe mee si nō fecero: vel deus pla-
get me igne vel lepra si nō fecero qd iuro.
Bt fm Augu. per que sic iurans se obligat:
valde terribile est se vel suos sic mendaci-
ter obligare: vel etiā in causa vera immo-
stultum est sine magna necessitate. Exem-
plum legit qd vsurarius quidam in morte
compūctus rogauit duos amicos suos: vt
pecuniam quā traderet eis restituerēt. Et
primus obligauit se sub pena lepie: alius
sub pena cecitatis. Qui post obitum ipsius
negligentes fuerūt. Volētes primitus cum
iūta pecunia lucrari aliqd ⁊ postmodū resti-
tuere. Et mox in illis infirmitatib⁹ cōsum-
pti sunt ambo put se obligauerant. **T**er-
ciū sunt qd peccāt pira illd pceptuz: ⁊ sunt qd
plena volūtate se disponūt piurare ⁊ aīq̄
iurent vidēt piuri censendi: qz deus non
iudicat ex opib⁹ sed ex cogitationib⁹. Ideo
dī in decre. xxii. q. v. c. Qui piurare para-
tus est aīq̄ iuret piurus esse videt: qd de-
us nō ex operib⁹ sed ex cogitationib⁹ iudi-
cat ⁊ corde. hec tbi. Ergo si vnq̄ ad iudici-
um accessit de illa intētiōe qd iurare volu-
isti ⁊ nō pfectisti: penitere: qz corā deo piur-
us es. **E**xemplū ptz de duob⁹: quoz vn⁹
concessit alteri summā pecunie: ⁊ qñ termi-

nus solutiōis aduenit simpliciter negauit:
⁊ iurare voluit. **L**unq̄ flecteret genua ad
iurandum obmutuit: ⁊ nihil loqui potuit:
sed erect⁹ econuerso loquelā accepit. **Q**ui
iterū secūdario genua flexit ⁊ piurare vo-
luit: qui iterū obmutuit: ⁊ sic omnib⁹ mani-
feste innotuit qd piurare voluit: ⁊ iam corā
deo piurus fuit. **Q**uarti sunt qd peccant
cōtra hoc pceptū qd sciēter iuramenta falsa
⁊ iniqua recipiunt: ⁊ tales mortaliter pec-
cant. vñ dī in decre. xxii. q. v. c. Ille qui ho-
minē puocat ad iurationē: ⁊ scit eū falsuz
esse iuraturū: vincit homicidam: qz homi-
cida corp⁹ occisurus est: ille aīam: imo du-
as animas: eius scz quā iurare puocauit ⁊
suam. **I**bidē dī cap⁹o pcedenti. Si quis p-
iurauerit ⁊ alios sciēs in piuruz duxerit:
qua dragita dies peniteat in pane ⁊ aqua
⁊ septē annos sequētes: ⁊ nunq̄ sit sine pe-
nitētia: ⁊ alii si cōsci fuerint similiter peni-
teant. Sed dicerēs sic. Nullus posset ali-
um cogere ad soluēdum: si nullus deberet
exigere iuramentū. **R**ñ. qd posset eū ad iu-
dicium citare: ⁊ iusticiā ab eo exigere. Et
si sibi negauerit ⁊ iurat: quid prodest alte-
ri falsum iuramentū suū. Et sic aīam suam
⁊ illius simul dānat: poti⁹ deberes illa bo-
na dare illi qd damnare sic animā tuā ⁊ illi-
us: ⁊ deus tibi remuneraret: vt si velit ille
saluari tene⁹ sibi soluere pecuniam: vel bo-
na pro quib⁹ vult iurare. Sed dicerēs. **E**x
hoc sequeretur cōfusio mea: quia credent
homines me iniustā causam habere cū ab
eo iuramētū nollem. **R**ñ dēt qd propter ma-
los homines qui vt frequenter malum iu-
dicant nō debes deum offendere ⁊ animā
tuā perdere. Sed hoc deberent attendere
illi qui audēt dicere: si quis tres denarios
tenere⁹ mihi: deberet iurare si nollet sol-
uere. **L**egit qd quidāz bonus homo citauit
quendā ad iudiciū ppter quandā summāz
pecuniarum: ⁊ ille instāter negauit: ⁊ se ad
iuramētum exhibuit: quod alius ab eo ac-
cepit: licet sciret eum falsum iurare. **A**hoz
sequenti nocte raptus fuit ad iudicium: et
vidit christuz sedere in sede maiestatis sue
exigēs rationē illius ab eo: qui ei iurauit
⁊ de anima sua ppria: quos cognouit am-
bos esse damnādos. **T**ūc iudex ab eo que-

Preceptum Secundum

E fuit cur iuramentū ab eo recepisset? Et ille. Quia mihi meū negauit. Et iudex. Nonne potius debuisses perdere talem substantiam quā ipsius animā et tuam? nōne anima plus est quā omnis temporalis substantia? Tūc talis iudex iussit eum flagellari. Qui euigilans omnia que acciderant sibi enarrauit et in signū huius plagas in dorso et in corpore ostendit et nullo modo potuit sanari donec penituerat. Sed tūc querit si iudex scit eū falsum iuraturū an debet cogere eū ad iuramentū et ei recipere iuramentū? Rūdet archidiaconus in rosario suo super casū ille. xxij. q. v. quod iudex nō peccat: et potest eius recipere iuramentū quous scit eum falsum iuramentū facturū. Hoc idem tenet theologi. Unde beatus Augustinus allegat in sermone de decollatione Joannis baptiste. quod quidam Tutus nomine de yponēsi ecclesia propter falsum iuramentū quod a vicino suo receperat: grauitate in nocte sequenti fuit a spiritibus flagellatus. Ideo dicunt theologi quod ideo nō peccat iudex: quia ipse nō requirit iuramentū propter se sed propter alios: et sicut minister legis: cuius ipse nō est dispensator: sed executor: vñ nō potest remittere iuramentum quod secundum ordinem iuris exhibendū est. Item ideo nō peccat quia nō ipse compellit eū iurare sed lex quod hoc mandat. Vñ sicut nō peccat iudex interficiēs hominem cōuictum secundum allegata et probata quantumcumque sciat ipse eum innocentem: quia nō ipse eum interficit sed lex. ut dicitur. xxij. q. v. ca. si homicidium. Sic nō peccat iudex requirens iuramentum in iudicio seruando iuris ordinem quantumcumque sciat iurantem falsum esse iuraturum. Debet tamen statuta et legem imponens iuramenta cum magna grauitate persuadere. Et debet diligenter inquirere si alio modo potest veritatem inquirere aut indagare antequam statim iurare compellat. Vel deberet recurrere ad superiorē. Hec uia tutior esse uidetur iudici. Si autem esset dubius et ignorat utrū sit falsum iuraturus vel non: tūc nō peccat iudex si iuramentū ab eo requirit. Hec Augustinus. de anchona super Matthe. Idem tenet Thomas in. ij. q. xcvij. arti. iij. Sed quod est de illo qui audit aliquē iurare falsum et ipse scit et tacet.

Rūdet Thom. scda scda. q. xcviij. arti. iij. allegans illud Leuit. v. Si peccauerit anima et audierit vocem iurantis falsum: testis fuerit quod ipse vidit aut conscius est nisi indicauerit: iniquitatem suā portabit. Rūdet Thom. di. quod sicut Augustinus dicit. Moyses non expressit in predicta auctoritate cui sit indicandū perturū alterius et ideo intellexit quod debeat indicare talibus quod magis potest prodesse quā obesse proiurio. Similiter non expressit etiā quo ordine debet manifestare. Ideo uidetur esse seruandus ordo euangelicus cū sit peccatū proiurij occultū: et precipue quando non vergit in detrimentū alterius: quia in tali casu nō haberet locum ordo euangelicus. Hec Thomas.

Non accipies nomē dei tui in uanum.

Quinti qui peccant contra illud preceptū sunt omnes illi qui iurāt se uelle facere aliquod malū: ut occidere hominem aut luxuriari aut illū uelle verberare aut se uelle vindicare: aut illi elemosinam non dare aut nō hospitare: tales omnes peccāt mortaliter. Contra quos Iherosol. in li. de summo bono. et ponitur. xxij. q. iij. c. in malis promissis rescinde fidem: in turpi uoto muta decretū. Sic iurauit Dauid uelle occidere Abal. ut patet. i. Reg. xxv. et ponitur. xxij. q. iij. c. quod Dauid iurauit per sanguis effusionē sed non impleuit. Maior pietas fuit quod si impleuisset. Item ibidem iurauit Dauid temere: sed non impleuit iuratiōem maiori pietate ductus. Talia iuramēta nisi sunt implenda. ut patet. xxij. q. iij. ca. Si aliquid forte nos incautius iurare contigerit quod obseruatū in peiorē vergit exitū: libere illud salubriori cōsilio mutandū nouerim. Hec Beda. Vergit autem in peiorē exitus sex modis. Primo quia secundum se est malū: et est mortale peccatū in se: ut cū quis iurat se illū occidere uelle aut cōmittere adulteriū: in quocumque casu peccat iurādo et iuramentū implēdo talis quilibet sic iurans auctoritate propria: potest cōtrauenire iuramēto sed imponēda est ei pena de temerario iuramēto. Iō dicitur. xxij. q. iij. Video dauid piū hominem et sanctū: iuratiōne temerariā incidisse et maluisse non facere quod iurauerat: quod iuratiōne suā hominis fuso sanguine implere. Ibidem autem. c. iurauit dicitur.

A Dauid de duobus peccatis minimū elegit. Secundo vergit in deteriozem exitū: quā quā iuratur quod in se est veniale. Talis etiā potest contra uenire propria auctoritate. Tertio cū quis iuratur quod in se licitū est: sed de nouo aliqd emergit quod est illicitū quod fuit impeditatū non peccat iurando sed peccat illud illicitum implendo: quāle fuit iuramentū Herodis: quod iurauit puellae saltatū se daturū quicquid petisset. hoc enim iuramentum poterat esse a principio licitū intellecta debita conditione: sed si peteret quod dare liceret: sed impletio iuramenti fuit valde illicita. Huius Ambrosius in li. de officiis. et ponit. xxij. q. iij. c. est etiā contra officium nonnunquam soluere iuramentū: ut Herodes quod iurauit quā quicquid petitura esset dare filie herodiadis: nec iohannis prestauit ne promissum negaret. Hec ille. Detestabile enim valde fuit peccatū herodis: quā sub preterito iuramenti miscuit homicidii epularū conuiuio. Recitat enim Hiero. Cum quidam comes dormiret in sinu meretricis: et diceret ei meretrix: nunquam vidisse hominem decollatū: mandauit ut cuidā qui reus erat mortis caput in conuiuio truncaret. De quo vehementer fuit reprehensus: quod epulas sanguini commiscuerat: et mortem quāuis noxij hominis in deliciis alterius prestitit. Tale peccatū Herodis nullo modo fuit excusabile: imo vehementer fuit aggravatum propter malam intentionē. Dicit enim Hierony. quod Herodes ideo iurauit: ut future occisionis machinas pararet. Nam causam occidendi non videbat: populū timebat quod eū tanquam prophetā habebat. Secundo propter rei illicite iurationē. Nam iurauit propter filie saltationē. Tertio propter iuramentum interfectionē: qui nunquam peccauit: talis etiā ficiurans potest propria auctoritate contra uenire suo iuramento. Quarto fugit iuramentū deterioze: et ideo non est obseruandū: quā excludit opus pietatis ex charitate faciendū: ut quā iuratur aliqd quod nihil dabit isti vel illi ex charitate: vel non dabit elemosinā illis fratribus aut monialibus etc. Quinto quā excludit opus de genere bonorum: ut cum quis iuratur quod nunquam erit episcopus aut monachus vel sacerdos: et quod non celebrabit usque ad mensē vel quod non ieiunabit pro peccatis in pane et aqua

vel quod non dicet psalteriū. Sexto cū excludit opus indifferens pia intentione pro deo aut proximo faciendū: ut si quis iuratur quod non loquatur martino: vel domū eius non intrabit: vel quod non coquet ad furnū eius: vel non molet ad molendinū eius: si aliquis iuret huiusmodi indifferens: credo quod propter huiusmodi iuramenta non debet declinare a talibus si ea velit facere pia intentione: et propter deum et salutē anime sue: et propter tollendum scandalum proximi: contra quem sic iurauit. In istis vltimis tribus quibus huiusmodi iuramenta non sunt obligatoria nec imponenda fit penitentia pro transgressione earū tanquam pro mortali: non expedit tamen propter reuerentiam sacramenti: cum est scandalū simpliciter qui reputant se incurrere peccatū et inde incurrūt in facilitatem labendi in peccatū: vel petenda est absolutio a superioribus: qui huiusmodi iuramenta debet faciliter relaxare: vel potius ostendere sic iurantes non fuisse obligatos et imponere penitentiam de temerario iuramento. Concordat Tho. cū hoc in scripto. Sexto quod peccat contra hoc preceptum sunt quod dicunt quod iuramentū quod quis propter metum corporis vel per vim vel pro metu extortum iurauit se aliqd facturū vel daturū: quod hoc non sit obligatorium. Contra quos dicitur extra de iureiuramento. c. verus. ubi dicitur. An a sacri vinculo absoluentur: quod illud inuiti pro vita seruanda et rebus fecerunt. Sequitur. Letetur ut agatur consultius: et auferatur via peccandi non eis ita expresse dicatur: ut iuramenta non seruent. Hec ibi. Ergo iurans reuertitur ad carcerem vel captiuitatem tenet seruare iuramentū: ut determinat Aug. i. d. ciui. dei. c. xiiij. commendans marcū regulū ciuem romanū: quod cum esset ductus captiuus a carthagenensibus: et missus romam ab eisdem pro commutatione captiuorum mortuorum. Ille romam ueniens: uenit in senatū et captiuos reddi et commutari negauit esse utile: eo quod illi essent adolentes et boni duces. Ipse autem salute deficiens: et cum retineretur a propinquis et amicis redire maluit quam fidem hosti non seruare: quod iurauerat pro falsos deos se reuersurū: potius reuertitur quam uoluit quam suū iuramentum non seruare: quod quis sciret quod eum occidere uellet. Patet ergo quantumcumque fuerit me-

Preceptum Secundum

Etus q̄ semper iurans obligat̄ dūmodo pos-
sit seruare sine interitu salutis. i. si non ver-
git in peiorem exitum. Et si alicubi inuenia-
tur r̄sum q̄ nō tenet: intelligit̄ dictum in
odium violētoꝝ: vel cū quibus iurauerat
se datur̄ res eccl̄iasticas. vt patz̄ extra de
iure iur̄. c. Si nō. Extra q̄d̄ vi metus. c. ad
audiētiam. Pōt̄ tñ qui sic iurauerat petere
ab ep̄o vt cogat̄ illū absoluere a iuramēto
extra de iure iur̄. c. ex ministratiōe. sed si
non poterat ad hoc induci soluat̄ et postea
repetet: q̄ licet iurauerat soluere: nō tamē
iurauit nō repetere. ex de iure iur̄. c. debi-
tores. extra q̄d̄ vi metus. cau. ad audiētiam.
Si aut̄ iurauerit q̄ soluerit et nō repeteret
tunc denūciat̄ eccl̄ie s̄m formā euangeli-
cam. Si peccauerit in te frater tuus: vt sic
eccl̄ia compellat̄ ip̄m ad p̄niam: in qua ve-
niet absolutio iuramenti vel restitutio ma-
li accepti. Si vero iurauit q̄ non denūcia-
ret iuramentū est illicitū quo ad hoc: adeo
nō est seruādū. Cum his etiā cōcordat̄ tho-
mas in sum. q. lxxxix. ar. vii. et pe. et Inno-
centi⁹ extra de his q̄ vi metus. cā s̄nt̄ in glo-
sa. sup. c. ad aures. et Berth. sup. c. abbas.
et Hostiē. in glo. super. c. ad aures. Cū au-
tem quis est cōpulsus ab alio sciēt̄er periur-
rare: ambo sunt̄ periuri: et peccant mortali-
ter. vt dicit̄ Raym. c. x. quid de illo. xxij. q.
v. qui cōpulsus. Ponat̄ casus q̄ vniuersi-
tatis alicuius ciuitatis vel collegij obliga-
uit se iuramento: et aliquid iurantes mor-
tui sunt. Queritur: vtrū successores sunt̄
periuri si transgrediantur: Respondeat̄ s̄m
Raymun. §. xv. Itēz pono et dico q̄ sunt̄
periuri. Obligatio em̄ iuramenti p̄sonalis
est: et nō transit ad successores: q̄ntū ad per-
iurium periculi: tenent̄ tamen adimplere.
Concordat̄ Thomas in sum. arti. ij. Sed
quid si hoīes alicui⁹ ciuitatis vniuersitat̄
aut societatis iurant se aliquid facturos nū-
quid p̄nt̄ sibi iuramentū remittere? Respo-
det̄ Guilhelm⁹. et idē notat̄ Joannes de li-
gnano de iure iur̄. in cle. capi. vnico. q̄ hoc
pōt̄ itelligi quatuor modis. Primo si iura-
mentū fit de his q̄ pertinet̄ ad cultum dei:
seu ad religionem vel pietatē nō possunt̄ si-
bi mutuo remittere. Et si duo iurēt̄ q̄ ibūt

15
vltra mare ad militādū p̄ fide: vel q̄ intra
būt religionē vel q̄ dicēt̄ duo vel tria p̄sal-
teria adinuicē. Aut si artifices iurāt vt de
lucro suo portione dabunt alicui eccl̄ie fa-
bricāde: vel in altos pios vsus non p̄nt̄ sibi
mutuo remittere. Secūdo mō pōt̄ itelligi
si iuramētū fit de t̄p̄alibus si tale sit q̄ abs-
q̄ iuramēto tenent̄ facere: tunc etiam non
possunt̄ remittere mutuo: vt si carnifices
iurent q̄ nō vendant carnes infectas: et q̄
mercatores nō sophisticabūt merces suas
et h̄mōi. Tertio mō potest̄ itelligi si iu-
ramētū fit sup̄ re tēporali: sic tñ q̄ illd̄ q̄d̄
iurant nō tenebant̄ facere absq̄ iuramen-
to: tūc illd̄ q̄d̄ iurāt si spectat ad cōmodum
vel incōmodū iurantiū: p̄nt̄ sibi inuicem re-
mittere: vt si iurat̄ aliq̄s q̄ faciet alteri do-
mū vel scribat̄ librū: et ille reddet̄ ei merce-
dem: s̄nt̄ quādo duo socij iurāt se cōicare si-
bi omnia bona sine lucro. Si aut̄ spectat̄ q̄
iurāt ad cōmodū alioꝝ magis q̄ iurantiū
nō possunt̄ sibi remittere: vt si artifices iu-
rant: q̄ de mercibus. xx. solidoz̄ non reci-
piant de lucro nisi vnū solidū: vel q̄ nō tra-
hent̄ pannum dum mēsurant eumentibus. Quarto mō si obseruantia iuramenti sit
alijs dānosa: tale iuramentū nō est obliga-
toriu: vt si sutores iurāt q̄ certo tēpore nō
laborabūt propter hoc vt carius vendant:
vel carnifices nō mactabūt aſalia nisi sub
certo nūero vt carius vēdāt: tenent̄ et des-
bent̄ sibi mutuo iuramentum remittere. Tertio querit̄: quis pōt̄ in iuramēto di-
spensare et q̄lter? R̄ndet̄ Aug. de ancho-
na sup̄ Math̄. dicens. q̄ dispensatio iura-
menti potest̄ dupliciter itelligi. Primo q̄
ip̄m iuramentū nō seruet̄: sic in iuramēto
dispensare est impossibile per hoīem: q̄ ob-
seruatio iuramenti cōtinet̄ sub diuino pre-
cepto: et indispensable est iuramentū: et p̄-
cipue mandata prime tabule. Secūdo itel-
ligit̄ q̄ cōtentū vel inclusum sub iuramen-
to nō includat̄ vel cōtineat̄: et sic pōt̄ cū iu-
ramento dispensari: vt negociū quod ca-
dit sub iuramento non cadit sub eo: q̄ forte
q̄d̄ sub iuramento est cōtentū: repugnat̄ co-
mitibus qui iuramētum sequuntur. Quis
em̄ repugnat̄ iusticie et equitati: vt si quis
iurat̄ hoīem velle occidere vel adultera-

ri: et in talibus non indiget dispensatione. Quis repugnat iudicio discretionis et maturitati: et sic omnia iuramenta que dubia sunt an sunt licita vel non: verum sunt expedienda vel non. Sed que cauta vocantur dispensabilia sunt. Dicit sanctus Thome in illo iuramento potest quilibet episcopus dispensare. Quandoque repugnat iuratis potestati: ut cum permittit aliquid sub iuramento: quod est manifeste licitum et utile: sed in casu fit illicitum et impossibile. In tali iuramento non videtur habere locum dispensatio: nisi aliquid melius occurrat faciendum ad communem utilitatem: quod maxime videtur pertinere ad potestatem pape: qui habet curam universalis ecclesie vel etiam absoluta relaxatio: quia solus papa a licito iuramento absoluit. ut patet. xv. q. vj. Alias. Idem pontifex romanus zachariam regem francorum non tam pro suis iniquitatibus: quam pro eo quia tante potestati erat inutilis a regno deposuit: et Pipinum Karoli imperatoris patrem in eius locum substituit: omnesque francigenas a iuramento fidelitatis absoluit. Quandoque repugnat iuramentum superioris auctoritati: sicut cum puella est in domo patris: sic est sub eius potestate: et vxor sub potestate viri. Iuramentum puelle per patrem: et vxoris per virum reuocari potest. ut dicitur Numeri. xxxviij. Sic potest reuocari iuramenta seruorum a domino: ut patet di. lxxij. c. si seruus. vxoris a marito suo. xxxiiij. q. v. ca. matrimonium. monachi a suo abbate. ij. q. iij. c. monachus. Quis repugnat reipublice utilitati. Sic cum papa totius reipublice utilitatem et communitatem habeat videre et considerare dispensare potest. Idcirco omnia iuramenta per eum considerata utilitate reipublice dispensabilia sunt dispensare in iuramentis sine aliqua commutatione in melius solus papa potest. Episcopus si non potest simpliciter absoluere a iuramento: potest tamen in melius commutare. Nec hoc est venire contra iuramentum vel infringere. ut extra de iur. c. puenit. dicit Innocentius eodem titulo in glo. c. debitoribus. quod episcopus in iuramentis dispensat si sunt dolo. metu. vel vi extorta. xv. q. vj. ca. j. ij. extra eo. cum contingat imo dispensare potest quibus ex causa in iuramentis licite prestitis ut extra. xv. q. vj. nos sanctorum.

Non assumes inuani nomen dei tui. Septimi qui peccant contra hoc preceptum sunt qui iurant proximo suo in dolo. vñ ps. Quis ascendet in montem domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Sequitur nec iurauit in dolo proximo suo. vñ Aug. super ps. et pontif. xxij. q. ij. c. In dolo iurat qui aliter facturus est quam permittit cum piurium sit nequiter decipere credentes. Hec ibi. Talia iuramenta contingunt multipliciter. scilicet emendo et vendendo. Secundo aliquid sibi permittendo. Tertio in verbis decipiendo. Primo emendo: hodie enim completum est illud Apoc. xvij legitur quod nemo potest emere vel vendere nisi habeat characterem bestie: per bestiam significatur diabolus: cuius imago est falsitas: et character falsa mendacia et piuria. Idem dicit Baymundus. Quoties causa decipiendi piurant vel mentiuntur scienter: peccant mortaliter et tenentur ad restitutionem siue in paruo siue in magno. Nam cum aliquis vult aliquid vendere: et iurat per deum viuum quod non vult rem istam aliter dare: et iurat sic mentiendo contra mentem suam peccat mortaliter quotiens iurat. Sic et e converso qui debet illam rem emere: si dicit per deum non amplius velle dare pro illa re quam intantum: et si intendit plus dare: et loquitur contra mentem suam et iurat sic mentiendo: peccat totiens quotiens iurat. Quot talia peccata committuntur ab aliquibus qui semper consueverunt nec emere nec vendere nisi iurando et mentiendo sic dolose et fraudulenter iurant suam rem meliorem esse quam sit. Insuper aliqui iurant in paruis rebus deceptorie qui vendunt clearia poma vel pira panes vel alleca: vel etiam rustici qui vitulos vel oues vendunt qui quandoque falsa iuramenta committunt ad decipiendum proximos suos: ut multa lucratur: cum tamen quilibet christianus pro regno vel toto mundo piurare non deberet. Contra quos Ecc. xxvij. Vir multum iurans replebitur iniquitate. Secundo fit false aliquid permittendo. Quot iuramenta fiunt que iurantes minime implere intendunt. Sic iurant milites quandoque ascribuntur militie: quod volunt tueri orphanos et viduas. Sic iurant scabini quod volunt tueri ecclesiam dei: et spoliatores et incendiores earum suspendere. Sed par-

Preceptum Secundum

Euos fures suspendunt: magnos autē dimit-
 tunt. Sicut iurāt cōsules q̄ volunt rēpubli-
 cā regere z gubernare z iusticiā minūtra-
 re fm̄ possibilitatē eoz. Sic iurant omnes
 officiatores ciuitatis. s. futores z macella-
 rij zc. Sic etiam iurant debitores se velle
 soluere in tali termino: qđ minime implere
 intēdūt. Querit̄ vtrū qđ sic iurat debitorib⁹
 suis sit piur⁹? Rñdet̄ hostien. Si qñ iurat
 credebāt se nō posse soluere piurabat. Si
 nō ab initio credebāt se probabiliter posse
 soluere non piurabat. Et si postea fecit pos-
 se suū non est piurus. Sed postea lapsō ter-
 mino si posset z nō faceret piurus esset. **S**
 q̄ grauius z multotiens illi mēdaces de-
 linquunt: qđ proximis suis ad certum termi-
 nū psoluere pmittūt qđ tñ nō intēdunt cuz
 postea posse suū nō faciūt: z sic solutionem
 de die i die p̄tra volūtātē dñi pducūt. Sz
 si aliquis paup̄ creditorī alicui pmitteret
 se soluarū sup̄ certo termino: z posse suū
 faceret: z impedimentū interueniret qđ sol-
 uere non posset. Tūc tali pauperi propter
 deum plangatio concedenda esset: z credi-
 tor cum tali charitate z cōpassione posset
 illi terminū prolongare: qđ deus in extre-
 mis suis tps vite sue prolongaret: z sic pos-
 set penitere z dei gr̄iam promereri. Ergo
 multū reprehensibiles sunt illi qui suos cre-
 ditores angustant in termino adueniente
 z ad damnū ipsorū solutionē ab eis extor-
 quent: cū tñ libēter soluerent si possent. Et
 talibus immisericoordibus remetice eadez
 mensura. **Añ** Greg. Dei misericōdiam non pōt
 pmereri: qđ misericōdis pximo nō fuerit. Et
 Beda sup̄ eplam Jacobi. Sine misericōdia iu-
 dicabit̄ ille: qđ cū facere posset misericōdiam nō
 facit. Ex qđ maiorē misericōdiam faciēs a dño
 misericōdiam consecut⁹ est. **T**ertio iurāt in
 dolo sb̄bis decipiēdo. Contra quos maḡ
 sententiarū libro. iij. dist. xxxix. z ponitur
 xxij. q. v. c. Quacūq; arte verborū quis iu-
 ret: deus tamen qui cōscientie testis est ita
 hoc accipit sicut ille cui iuratur intelligit.
 Dupliciter autē reus fit quia dei nomē in-
 uanum assumit: z proximū in dolo decipit.
 Cuius exemplū patet in legēda sancti Al-
 colai. z. xliij. dist. de hoc nota superius.
Sed octaui sunt qui peccāt cōtra hoc p-

ceptum: vt qđ iurant execrabliler. s. per mē-
 bra chr̄i: qđ contingit tripliciter. p̄mo ir-
 reuenter: vt p̄ caput chr̄i: p̄ nasum: p̄ ca-
 pillū zc. de q̄bus dī. xxij. q. i. Si q̄s per ca-
 pillum dei vel caput iurauerit: vel alio mo-
 do blasphemia p̄tra deū suū vsus fuerit: si
 in ecclesiastico ordine est deponat̄: si laic⁹
 anathematisez. **H**ec ibi. **Añ** legitur: qđ mi-
 les quidam iurauit p̄ oculos dei: z statim
 ceciderunt oculi de capite suo super terrā.
Scōm leges qui sic iurat: vltimo supplicio
 punit̄. **I**n autē. vt nō luxurient̄ p̄tra natu-
 rā circa mediū. De ap̄lo legit̄ qđ q̄sdaz blas-
 phemos excōicauit: z sathane tradidit.
Scōdo fit cū abominabilis est execratio et
 iuratio: sicut p̄ pudibunda p̄ lutū vel aliud
 simile. **T**ertio cū q̄s iurat p̄ vulnera chr̄i:
 p̄ mortē z passionē seu sanguinē. **H**ec em̄
 iuramenta sunt ab om̄ibus diligēter caue-
 da: qđ sonāt in irreuerentiā z blasphemā
 dei p̄ciosa sua vulnera inuanuz assumere:
 vnde nobis salus effluxit. **C**hr̄y sost. super
 Mat̄h. **D**is salus hoim in chr̄i morte po-
 sita est. **Añ** si talia iuramēta ex deliberatio-
 ne contingūt sunt mortalia pct̄a torēs quo-
 tiens cōtingūt: p̄pter qđ etiā in aliqb⁹ cer-
 tis ciuitatib⁹ z villis talia iuramēta sic pu-
 niunt̄: qđ q̄cunq; in talib⁹ offendit: aurē vel
 linguā vel digituz pdit. **Añ** legit̄ qđ sanct⁹
 Ludouicus rex francie quendā ciuē parti-
 sius qui sic blasphemauit in penā sui pecca-
 ti z terrore altoz ferro candenti in labijs
 suis cauteriari p̄cepit. **E**t cum aliqui princi-
 pes z nobiles ipsius indignati essent: z ex
 hoc sc̄m Ludouicū arguerēt. Rñdit̄ eis.
 Libēter vellē talē indecentiā sustinere i la-
 bijs meis q̄d̄iu vixero: dūmodo hoc viciū
 de regno meo tolleret̄: z chr̄s p̄ talē blas-
 phemiā ampli⁹ nō offenderet. **N**oni qui
 peccāt p̄tra hoc p̄ceptū sunt qđ iurāt illicite
 qđ fit sex modis. **E**x persona sicut impube-
 res z puuli añ. xiiij. annū iurantes. **I**llorū
 iuramēta nō sunt tenenda vt patet. xxij. q.
 v. c. puert̄ añ. xiiij. annū iurare nō compel-
 lanz. **I**dē dī in c. puuli. **I**tē non debet esse
 ebrius sed ieiunus qui vult iurare: vt patet
 xxij. q. v. c. honestum. **E**tiam videt̄ vt qđ in
 sanctis audet iurare hoc ieiunus faciat cū
 omni honestate z timore dei. **I**tē ex p̄sona

Iuramentū est illicitū rōne cui iurā: vt cuz clericus laico iurat qđ non licet. xxvj. q. v. c. Nullus ex ecclesiastico ordie cuiqđ laico qđcūqđ supra sacra euāgelia iurare psumat. Sed simplr cū p̄tate z puritate dicāt: est est: z nō nō. Sed si est aliqd qđ sibi obijciat put iudicauerint qđ eiusdē sunt ordinis aut corrigat aut expurget. hec ibi. Jōqđ dicit extra de iureiur. c. nimis. qđ clerici non debent laicis prestare iuramēta fidelitatis cū nihil tpale ab eis possideant. Sic nec religioſi aut monachi debēt iurare laicis: sed suis superioribus. Scđo dī illicitū ex tpe vt qđ iurat i dñicis dieb⁹: vtz extra de ferijs ca. Omnes. Vbi dī qđ in dñicis diebus nec sacra nisi p pace vel alia necessitate p̄stentur. glo. sup̄ p̄bo pace. qđ pro pace oī die iurare qđ pōt cuz sit opus pietatis. vtz. xxij. q. j. c. Omne. Vel alia necessitate puta p fi de vel obediētia. Pro fama. vt de elec. ca. significasti. Sic est etiam illicitū iurare ex tpe: vt a septuagesima vsqđ ad octauā pasce: ab aduētū vsqđ ad octa. epiphānie: vt ptz. xxij. q. v. c. decreuit sancta sinodus vt a septuagesima vsqđ ad octauā pasce: z ab aduētū vsqđ ad octauā epiphānie: necnō in ieiunijs quatuor temporū z in letanijs maiorib⁹: z in diebus dñicis: z in diebus rogationū: nisi de concordia z pacificatio: ne nullus supra sacra euāgelia iurare psumat. Hec canon. Tertio modo cuz quis iurat temere. Et dicit temerariū iuramentum: quod cuz vitare potest scienter incurrit. vt patet extra de iureiuran. c. tua nos. Quia ad iurandū nō debet quēcūqđ spontanea volūtas inducere: sed necessitas trahere importuna. vt tenet in c. Si ch̄s. de iureiuran. Sic etiā iuramentū factū cōtra pmissum dicit temerariū: nec tenet vt patet i c. ex l̄is. extra eo. Quarto cū quis iurat indiscrete: vt Josue gabaonitis. Josue. ix. qđ tñ iuramentū fuit seruandū: qđ dicit ibi dem. Iurauimus eis in nomine dñi israel Adcirco non possumus eos cōtingere. Jō Nicolaus de lyra declarat ibidem triplici rōne: qđ illud iuramentū obseruare tenebatur. Primo qđ venerūt in noīe dei israel volentes eius cultui subijci. Ideo preceptū dñi de interfectione habitatoz. non vide-

batur contra eos currere. Secundo quia fuit primū pactum quod fecerūt extraneis gentibus: si illud fregissent fuissent diffamati tanqđ transgressores iuramēti z fidei. Tertio qđ deus est prior ad miserendū qđ puniendū. Ideo Josue ex familiari cōsilio spūsancti eoz mortē mutauit i seruitutē. Quinto dī illicitū ex re p quā iurā: vt si res p quā iurā non est sacra. vtz. xxij. q. j. c. clericū per creaturas iurātem acerrime obiurgandū: si p̄stiterit in vicio excōdicandum. Sexto cū quis iurat qđ in se est illicitum: de qđ supra satis dictū est. Septimo in ioco Eccl̄i. xix. Iurationi non assuescat os tuū. Quidāem adeo assueti sunt iurare qđ semper iurant in ioco: z tales s̄m Tho. secūda scđe. q. xcviij. peccāt mortaliter: quia ille qđ ociose piurat non euitat diuinā reuerentiā. Lū ex ioco assumit nomē dei inuānum in testimoniū falsitatis. Cōtra quos Eccl̄i. xxxiij. Vir multum iurās replebitur iniquitate: qm iuramentū est sicut medicīa corpis: que nunqđ appetit nisi in necessitate magna corpis: sic iuramentū non debet appeti nisi in necessitate: qm aliter non pōt euadere incredulitatē primi. Nota qui alteri iurat fidelitatē obligat ad ista que cōtinent in his metris. Incolumē facile tutum qđ possit honestū. Utile consiliū fidus dabit auxiliūqđ. Que sic exponūt. Incolumen id est oē venenū: infirmitatē captiōez z oēm corpis lesionē p posse suo vitabit. Facile. i. ne illud qđ dñs intendit facere: qđ de facili facere posset reddat ei difficile: sicut multi faciūt latenter impedimēta faciēdo. Tutūqđ scz ne sit dño in damnū: secreta sua reuelādo alicui qui possit obesse vt de minatiōibus. Possit id est possibile ne illud qđ dñs facere intendit: z ei est possibile reddat impossibile. Honestum ne sit ei in damnū de rebus que ad honestatē p̄tinent: sicut ne vxorem vel filiā vel sibi affines aut sibi cōmissas dehonestat. Hec verbum nec factū per qđ fama dñi dimitui potest dicat vel faciat. Utile ne sit ei in damnū de suis possessionib⁹ vel de suis rebus z sua vtilitate i nullo impediatur: sed ipaz fieri bona fide procuret cōsiliū: scz nō dabit contra ipsum: sed quicquid boni ad vtilita-

Preceptum Secundum

Etemporerit suadebit. Et fid⁹ dabit. Tu q⁹ es fidelis vasallus dno. s. dabis auxilium. de persona tua. corde et opere.

Non assumes nomen dei inuani.

Decimi qui peccant contra illud preceptum sunt qui adiurant deum: sicut princeps sacerdotum dixit ad christum. Adiuro te per deum uiuum: ut dicas mihi si tu es filius dei uiui. utz. Math. xxvj. Super quo Iugenes dicit. Non est licitum aliquem adiurare. Dubitat ergo utrum adiurare aliquem per nomen dei sit licitum: Respondet Aug. de archona super Math. q. hoc potest contingere tripliciter. Primo per modum deprecationis et obsecrationis: et sic minores possunt adiurare maiores. Istomodo Baab meretrix adiurauit exploratores: qui missi erant a filiis israel: quod capta ciuitate per eos ipsa et domus patris eius seruares a morte. ut patz Iosue. ij. Secundo modo potest fieri per modum dilectionis et deuotionis: et sic equales possunt adiurare equales amici amicos. Item quomodo Baguel adiurauit Thobiam: ut per duas hebdomadas moraretur apud eum. utz Tho. viij. Tertio modo potest fieri per modum violentie et coactionis. et sic superiores possunt adiurare inferiores: sicut iudex cogit adiurare subditum suum: et adiurat ipsum ad dicendam veritatem quam querit. Et si homo sic adiuraret non suum subditum: peccaret uolendo ei uolentiam inferre: sicut princeps sacerdotum. Secundo dubitat: utrum liceat demones adiurare: Respondet ibidem ubi supra. dicens: quod tribus modis contingit adiurationem fieri. Primo per modum obsecrationis et deprecationis. Secundo per modum deuotionis et dilectionis Tertio per modum violentie et coactionis. Primis duobus modis non potest quis adiurare demones sine peccato: quia demonibus nullam reuerentiam exhibere nec eos in aliquo despicari. Si non debemus ad eos obseruare aliquam deuotionem: quia ut inimicus reipublice grauissime esset puniendus: qui beniuolentiam et familiaritatem ipsis inimicis reipublice ostenderet. Quomodo igitur toti generi humano inimicentur et omnes homines conantur a ueritatis auertere per modum deuotionis uel dilectionis non licet eos adiurare. Sed quia licet militibus imperatoris contra inimicos reipublice signis et vexillis uti ad fugandum eos ne

eis noceant. Non licitum est christianis per stultitiam nostris christi et per vexillum et signum sancte crucis ipsos demones adiurare ne nobis noceant corporaliter nec spiritualiter. Non die ac nocte debemus eos sic adiurare dicendo. Per signum crucis de inimicis nostris libera nos deus noster.

Non assumes nomen dei inuani.

Adecimi qui peccant contra hoc preceptum sunt maledicti: qui mala proximo optant cum uerbis. Contra quos Math. v. Beati eritis cum maledixerint uobis homines: et dixerint omne malum aduersus uos mentientes. Sequitur. Gaudete et exultate quia non merces uestra copiosa est in celis. i. Petri iij. Non reddentes malum pro malo: neque maledictum per maledictum: sed e contrario: benedicti dicentes. Non dicit apostolus. Maledicimur et benedicti dicimus. Queritur utrum per benedictionem aut imprecationem alicuius sonatiua sunt alii cuius pene uel mali in homine causatiua. Unde dicitur quod non: quia septimo audiuimus uerba maledictionis ab hominibus: propterea ex quibus nullus effectus sequitur. Ergo. Ideo dicitur per. Maledicet ille et tu benedices et cetera. In contrarium patz. iij. Reg. ij. de helizeo qui maledixit pueris. Et egressi sunt duo uiri de silua et lacerauerunt xlij. pueros. Idem patz Gen. ix. de canaan. Pro declaratione ulterius ponamus hic tria documenta. Primum est. Nullus inferior imo omnis superior: sicut potest inferiori benedicere: sic potest e contrario eidem inferiori cuius effectu realiter maledicere. Probat per illud quod dicitur ad HebrEOS. vij. ubi dicitur. Siue uilla contradicere quod minus est a maiori benedicitur. Ergo sequitur etiam quod ei potest maledicere realiter cum effectu. Ideo dicitur canon dist. xxj. ca. Denique si in epistola ad HebrEOS legitur quod minor a maiori benedicitur: restat profecto quod exigente ratione etiam maledicat. Ubi dicitur glosa quod contrarium eadem est ratio. Sequitur ergo quod non sunt tamen de maledictionibus inferiorum a platis: quia tales non possunt sortiri effectum. Sicut quando nos maledicimus pape cardinalibus suis episcopis et sacerdotibus nostris: quia tales non possunt sortiri effectum: quia tales sunt nostri superiores. Ergo non potest nobis quando dicitur. Maledictus sit ille episcopus Coloniensis. uel talis sacerdos et cetera. Correlatum primum. Sicut diuina benedictio est ab omni creatura optan

Ada: sic et? maledictio est maxime formidanda. Quia ipse oī creatura supior: q̄ sua maledictio z bñdictio sp̄ sortit̄ effectū. Nam legit̄ creaturis maledixisse tripl̄r propter pctm̄ hoīs. s. aut rōne subuētiōis: aut rōne significatiōis: aut ratiōe instigatiōis ad pctm̄. Primo rōne subuētiōis. Sic maledixit terre: dicendo. Gene. iij. Maledicta terra i ope tuo. In Hebreo habet. Maledicta sit terra ppter te. i. ppter pctm̄ tuuz. Sequit̄ ibidē. Herminabit spinas z tribulos. Et maledixit terre z non aqs̄ propter tria. Primo q̄ de fructu terre z non aquis cōtra vetitū z tra p̄ceptū dei p̄mus hō comedit. Sc̄do: q̄ de aqua non bibit post cōmestiōe: ergo maledicti nō meruit. Tertio pctm̄ cōtractū de fructu terre p̄ aquā baptisimalem abluendū erat. Uñ dicit glosa q̄ aīalia terrestria plus maledictionis hñt q̄ aītica: q̄ plus viuunt de maledicta terra. Iō ch̄s post resurrectionē de pisce māducauit: z nō de terrestri aīali. Iō adhuc ppter pctā hoīm z inobedientiam terra maledicta. vtz Deut. xxviii. Si non audieris me maledictus eris in agro: maledictus in horreo. Iō de die in die deteriorat̄ ppter pctā hoīm. Sc̄do maledixit diabolo ratione instigatiōis: dicēdo Gen. iij. Maledictus eris inter oīa animātia terre. Naz vir in vno peccauit: q̄ cōsensit mulieri. Iō in vno fuit punit̄: cuz dixit ei de⁹. In sudore vult⁹ tui vesceris pane tuo. Mulier peccauit in duobus: quia superbiuit: z vetitum fructū comedit. Iō in duobus fuit punita. Cōtra supbiā fuit ei dictū. Sub p̄tate viri eris. Et q̄ de fructu comedit. Ideo in fructu suo punita fuit: cū dixit ei de⁹. In dolore paries filios tuos. Sed diabolus peccauit in tribus. Ideo quia superbiuit: mentus est z inuidit. Iō dixit deus serpēti: q̄ fecisti hoc maledict⁹ eris int̄ oīa aīalia terre. Dicit glo. mḡri. Serpens p̄us habebat faciem ḡrosam: iam sup oēs bestias factus est horribilior. Sup pectus tuū gradieris. P̄ius hēbat pedes z staturā erectam: sed pedes sunt amoti: z sic reptando incedit terrā comedens. P̄ius lignoz̄ fructibus vescebatur. Inimicitias ponam inter te z mulieres: q̄ odiosus eris humane nature.

Sed ista expositio nō placet Nicolao de lyra: q̄ de⁹ nō dirigit sermonē suū in aīal butū non intelligens. Sc̄do q̄ serpens in nullo peccauerat: sed solū demon mouēdo linguā suā. Tertio: q̄ statura erecta nō cōpetit alicui aīali sed tm̄ hoī: vt dicit poeta. Pronaq̄ cū spectēt aīantia cetera terram. Os hoī sublime dedit: celumq̄ videre Ius sit: z erectos ad sidera tollere vultus. Iō aliter exponitur s̄m beatum Augustinum ibidē dicens. Sup pectus tuuz gradieris. Per pect⁹ intelligit̄ hic superbia: quia incedens ad suasiōe hoīm a supbiā incepit q̄ est intitū oīm maloz̄. Ecc̄. xi. Terrā comedes. i. hoies terrena diligentes incorporabis tibi eos decipiendo. Per mulierē intelligit̄ hic rō inferior p̄ semē ei⁹ operatio bona aut ei⁹ suggestio praua: q̄ diabolus mediante suggestiōe praua impugnat rōnem q̄ dī vir sensualitati delectabilia p̄ponendo. Iō cōteret caput tuū. s. in p̄ncipio tēptatiōis resistendo. Cogitent̄ gilli q̄tum peccant q̄ alijs suadēt peccare: si diabolus ppter hoc fuit maledictus. Tertio hoc fit rōe significatiōis. Sic ch̄s maledixit ficul vtz Mat. xxi. vbi dī. Beuertens aut̄ in ciuitatē z vidēs fici arborē secus viāz venit ad eaz z nihil inuenit in ea nisi folia tm̄: et ait illi. Nūq̄ ex te fruct⁹ nascat̄ in sempiternū: z arefacta est cōtinuo ficulnea. Et videntes discipuli mirati sunt di. Quō continuo aruit ficus illa? Sup quo Origenes dicit: q̄ hoc fecit ppter mlticā significatiōnem iudeoz̄. Fuerunt enim iudei ficus vacua in qua non erant nisi folia verboz̄ sine fructu bonoz̄ operū. Istis maledictiōibus maledicta ē creatura a deo ppter peccata. Ideo dicit August. z ponit̄. xxiii. q. iij. c. Deus quibus maledicit meritum designat ei⁹ cui maledict⁹: z sententiā verā promittit: que non fallit: nec peccati q̄litas neq̄ peccantis affectus: hō q̄ hec non pōt scire neq̄ mentem alterius videre aut cognoscere z c. hec August. Correlariū secūdū. Sicut bñdictio parentū est maxime amplectēda sic eoz̄ maledictio est maxime formidāda: vt patet Gen. ix. vbi dī. Maledictus chanaan. Eris seruus seruoꝝ frat̄rū tuorum. Et bñdixit dñs deus sem: z chanaan erit

Preceptum Secundum

Seruus eius. Dilatat de^o Iaphet. Ubi ex maledictione parentum introducta est prima seruitus: quia propter peccatum filii: Noe maledixit filio filii sui: et secuta est prima seruitus. Dubitat cur maledixit filio filii dicens. Maledictus chanaan: et non filio qui peccauerat: scilicet Cham. Respondet quod de^o omnibus benedixit ingredientibus archam noe: inter quos fuit Cham. Ergo noe non fuit ausus eum reicere in maledictionem. Aliter respondet Augustinus in epistola contra maximinum hereticum dicens. Merito eius semen maledictum erat: quia prosem de virili membro: id est de fonte seminis irriserat. hec ille. Idem patet Genesim xvii. qualiter Jacob et Esau patris benedictionem optabant: et eius maledictionem formidabant. Nam Isaac benedicens Jacob dixit ibidem. Det tibi dominus de rore celi et pinguedine terre abundantiam vini et olei: et adorant te populi et seruient tibi tribus: et curuent ante te filii matris tue. Et qui benedixerit tibi: sit ille benedictus: qui vero maledixerit tibi sit ille maledictus. Capiant ergo moderni parentes exemplum quod non maledicant pueris suis: quia talis maledictio ut frequenter sortis effectum. Cuius exemplum ponit beatus Augustinus xxii. de ciuitate dei. c. ix. dicens. Decem quidem fratres quos septem mares et tres femine de cesarea capadocie maledictione matris tali pena sunt diuinitus puniti: ut horribiliter quaterent omnes tremore membro. In qua fidelissima specie oculos suorum ciuium non ferentes in romana urbe vagi facti sunt. Ex his ad nos venerunt duo: frater et soror: in multis aliis locis miseria diffamante iam cogniti intrauerunt ecclesiam sancti Stephaniani orantes ut sibi placaret de^o: et salutem pristinam redderet. Et ibidem fuerunt sanati. Aliud exemplum dictionari^o ponit in dictione maledicere: dicens quod tempore suo accidit in piccardia circa ciuitatem maleasensem. Quaedam mulier irrita contra filium suum dixit. Quicquid habeo in te dedi diabolo: qui submergere possit te. Statim puer ducens ad patrem peccatorem. Et dum transiret per quendam riuum diabolus cum magno impetu ipsum ad fundum traheret: et eum submersisset nisi populus circumstantis ad clamorem pueri occurrens: ipsum cum deuotiois precibus liberasset. Ideo dicitur Ecclesiastici. iiii. Maledictio matris eradicabit fundamenta fia-

liorum. Corretarium tertium. Sequitur quod magis commendata est maledictio patrum spiritualium quam carnalium. Cuius exemplum patet. iiii. Regum. ii. ubi dicitur. Ascendit autem Helyseus in bethel. Cumque ascenderet per viam pueri qui egressi sunt de ciuitate: et illudebant ei dicentes. Ascende calue: ascende calue. Qui cum respexisset vidit eos: et maledixit eis in nomine domini. Egressique sunt duo viri de silua: et lacerauerunt ex eis. xlii. pueros. Dicit Augustinus. lib. ii. de mirabilibus sacre scripture cap. xxiiii. Helyseus inquit non propter conuictum aut iracundiam motus pueri maledixit: sed quia ipsi pueri parui ut moris erat: tunc idolis fuerunt consecrati iuxta vindictam plexit. Iohannes dicitur. xxiiii. q. iiii. c. Cum viri sancti maledictionis suam profecerunt non in hac ex voce vitiorum: sed ex iusticie examine prumpunt: intus subtilis iudicium respiciunt: et mala foris surgentia quam maledictione ferre debeant agnoscunt. Et eo maledicto non peccant quo ab interno iudicio non discordant. hec ibi. Dubitatur utrum sancti viri sine peccato possint imprecari mala eorum persecutoribus. Respondet Augustinus. de anchona super Mattheum. di. quod questio est dubia per tanto. Quia saluator Mattheum. vi. apostolis et sanctis viris loquitur. Benedicite persequentibus vos: et nolite maledicere. Et apostolus ait. Nulli malum pro malo reddentes. Sciendum ergo quod decet sanctos mala pene imprecari peccatoribus et vias domini peruertentibus non operatiue: sed iudicatiue. Sic dicit David. Constitue super eum peccatorem: et diabolus stet a dextris eius. Cum iudicatur exeat condemnatus: et os eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci: et epatum eius accipiat alter. Fiant filii eius orphani: et uxor eius vidua. Illa dixit propheta de iuda non pro modo operantis sed prophetantis. Secundo hoc decet sanctos non liuore vindicte: sed amore iusticie: nec finaliter ad eorum maledictionem: sed ad eorum correctionem: ne amplius peccent: et ad bonorum quos opprimunt et subuertunt liberationem. Hoc probatur iure diuino et ecclesiastico humanoque. Dicit enim propheta. Persequar inimicos meos: et comprehendam eos: nec conuertar donec deficiant. Helyseus igne de celo postulauit: ut deuoraret duos principes quinquagenarios. vtz. iiii. Regum. j.

Paulus Actu. xiiij. dixit resistenti eius predicationi. **Plene** dolo et omni fallacia fili diaboli: nimice offus iusticie: cur non desinis subvertere vias dñi. **Ecce** manus dñi sup te: et eris cecus. **Sic** Petrus fecit ananie et saphire: q̄ mentiti fuerūt spūs sancto. **vtz** Actu. v. **Jō** dñi. xxiiij. q. iij. c. cum ergo. **In** nouo etiā testamēto Petrus ap̄ls simoni legit maledixisse cū ait. Pecunia tua sit tecum in pditiōem. **Sic** etiā papa maledicit q̄busdam i tertīā aut quartā generationē q̄ est maxime timenda. **Scdm** documentū est. **Graviter** vident peccare et mortali q̄ p̄rio ex ira aut rācore maledicūt verbaliter. **pbaf.** Nichil excludit a regno dei: nisi pctm̄ mortale: sed maledicere p̄rio excludit hoīez a regno dei: ergo ē peccatū mortale. **maior** ptz. minor est ap̄ls ad gal. v. di. **Maledici** regnū dei nō possidebūt. **Item** dicit. **Benedicite** et nolite maledicere. **Ed** Ro. xv. **Itē.** j. ad Cor. vj. **Neqz** maledici neqz rapaces regnū dei possidebunt. **Dicit** san. **Tho.** ii. ij. q. lxxj. q̄ maledictio de qua nūc loq̄mur est p̄ quā p̄nunciat malū p̄tra aliquem imp̄cādo vel oprādo q̄d fm̄ se repugnat charitati. **Igit** ē peccatū mortale. **Hec** aut maledictio variatur fm̄ diuersas regiones. **Nā** Italici optāt p̄rimis fluxum sanguis. **Jō** cōiter homīes ibi moriunt in fluxu sanguis: gallici morbū caducum: teutonici apostemata: turingi febres: et sic de alijs. **Dicit** s. **Tho.** vbi. s. q̄ illud pctm̄ tanto est graui⁹ q̄to p̄sonaz cui maledicimus magz amare et venerari deberem⁹. **Cōtin-**git tñ veniale esse aliqñ: vel p̄pter puitatē mali q̄d alijs imp̄caz vel etiam p̄pter effectū ei⁹ qui profert dū ex leui motu v̄l ex ludo: aut ex subruptiōe aliq̄ talia v̄ba pfert q̄ pctā verborz maxime ab effectu p̄sanf. **hec** ille. **Cōtingit** aliqñ nullū esse pctm̄. **vtz** supra in sanctis viris. **Sequit** correlarie q̄ peccāt mortalit̄ q̄ maledicūt bestijs et creaturis irrōnabilibus: vt faciunt ancille vacis porcis et capris: et serui equis q̄ nō incedūt ad nutū eoz et hoc in ira aut rancore. **Dubitat** vtz maledicere creature irrōnabili sit sp̄ pctm̄? **Rñr** q̄ hoc fieri pōt q̄drupliciter. **P̄rio** rōne loci: sic dauid maledixit montib⁹ gelboe p̄pter homicidiū ibi factū.

vtz. ij. Reg. ij. **Scdo** rōne t̄pis. **Sic** iob maledixit diei natiuitat̄ p̄pter culpā originalem: quā nascendo in die p̄traxit. **vtz** Job iij. **Sic** nō licet alicui maledicere: nisi ex singulari reuelatiōe dei. **Tertio** si p̄siderat̄ iquātū ē creatura dei: et sic maledicere creature ē pctm̄ blasphemie. **Quarto** p̄sideratur quātū i se est: et sic ei maledicere ē otiosum et vanū: et p̄ p̄ns illicitū. **Scdo** sequitur. **Correlarie** peccant mortaliter qui sibi ipsis maledicunt: sicut q̄dam faciūt qñ sunt in infortunio. **de** quibus ps. **Qui** os plenu ē maledictiōe et amaritudine et dolo. **Sicut** q̄dam dicūt. **Si** non vult me deus portet me diabolus supra oēs arbores. **Item** q̄dā maledicūt sibi in infirmitate. **Sicut** q̄dam ps̄byter existens in infirmitate dixit. **Dñe** abstulisti mihi sanitatem corpis et ego auferam tibi aiām meā dñi. **Demon** venit auferas animā meā. **Statim** affuit diabolus: et subito mortuus est. **Tertio** adhuc grauius peccāt qui maledicūt parentibus suis. **Leui. xix.** **Qui** maledixerit patri vel m̄ri morte moriat̄. **Contra** illud **Thobie.** iij. **Honora** p̄sem tuū et gemitus m̄ris tue ne obliuiscaris. **Quarto** adhuc graui⁹ peccant qui maledicunt vxorib⁹ suis: sicut quidā dixit vxori sue. **Vade** in nōine diaboli: et statim diabolus inuasit eā. **cōtra** q̄s ap̄ostolus. **Viri** diligite vxores vestras: sicut christus dilexit eccliam. **Quinto** peccāt q̄ maledicūt ep̄s sacerdotib⁹ clericis et summis pontificibus. **Cōtra** quos **Exod. xxij.** **Dñs** nō detrahes: et principi p̄p̄li tui non maledices. **Gravius** enī peccant q̄ si proprio patri carnali maledicerēt: q̄a quanto p̄sona maior est q̄ honorare tenemur: tanto pctm̄ graui⁹ est quod in ip̄m cōmittimus sed summ⁹ p̄t̄ifex est sup̄m⁹ in christianismo: ergo sibi maledicere est maxim̄ pctm̄. **Ideo** dñi extra de maledicis. ca. innotuit. **vbi** dicit papa ad quēdā ep̄m. **Quia** nobis p̄ l̄as retulisti q̄ hic clericus multis coraz astantibus verba q̄dam in def̄sionem officij et b̄nficij n̄ri protulit ipsuz a temeritate sua cōpescas vt pena illius alijs terrore incutiat: ne de cetero cōtra romanā eccliam in talia v̄ba prūpat. **hec** ibi. **Sexto** peccāt q̄ maledicunt diabolū. **de** q̄. xxiiij. q. iij. ca.

Receptum Secundum

Et si igitur michael. ubi dicit Hiero. Si igitur michael non fuit ausus diabolo et certe maledictionibus dignissimo iudicium inferre blasphemie: quanto magis nos ab omni maledicto puri esse debemus. Aderebat diabolus maledictum: sed per os archangelus blasphemiam exire non debuit. Hec Hiero. Et quod huius dicit Hiero. dicit etiam Judas in canonica sua di. Cum michael archangelus altercaret disputans de corpore moysi: non est ausus ei inferre peccatum blasphemie. Sed dixit. Imperet tibi dominus: nam voluit diabolus offendere iudeis corpus moysi: quod si habuissent ipsum per deo adorassent. Quod prohibuit archangelus michael et ipse noluit diabolo maledicere: multo magis nos non debemus ei maledicere: quia dicitur Ecclesiastici. xxij. Dum maledicit impius diabolum maledicit ipse animam suam. id est maledicto culpe et pene subiicit: cum diabolus sit creatura dei. Septimo peccat adhuc gravius quam maledicit sanctis dei. psalmus. Maledicti. ii. et tu benedixit Cyril. in epistola ad beatum Augustinum. de quodam cardinali nomine Celestino: qui cum die quadam presens in conventu cardinalium ore audaci et temerario in gloriosum Hieronymum iniurie verba promerit: dolore subito viscerum impellente ad oculata nature loca perperans: omnia viscera eius partem emanaverunt: et antequam recederet inde expiravit. Contra quos dicitur ex. iii. maledictis. c. statuimus: ut si qui contra deum vel aliquem sanctorum suorum: et maxime virginem linguam in blasphemiam publice relaxare presumpserit: ut per episcopum suum pene subdant inferi annotate: vicem vero dominicis diebus per foribus ecclesie manifeste dum agunt missarum solennia blasphemus ex his ultimis illorum die dominico pallium et calciamenta non habeat: ligatus corrigia circa collum. Septemque diebus precedentibus sextis feriis in pane ieiunet et aqua: ecclesiam nullatenus ingressurus. Quolibet quoque predictorum dierum tres si poterit et aliquando duos reficiat pauperes si ve unum. Et si nec ad hoc eius suppeteret facultates id in penam aliam commutetur. Cui etiam si renuerit recipe ac pagere penam supradictam ecclesie interdicitur ei ingressus: et in obitu ecclesiastica careat sepultura: per temporalem partem terea potestatem: coactioe si necesse fuerit episcopi dioecesis. adhibita contra eum: blasphemus si dives fuerit. xl. solidorum alioquin. xxx. vel. xx.

Et si ad hoc non sufficiat. v. solidorum vsualis monere pena mulctetur: nullas in hoc misericordiam habiturus: quod etiam iter alia committatur statuta ponatur. hec ibi. Quantum autem peccatum sit maledicere beate virgini: patet exim in spe. histo. li. viij. c. cx. q. extra castrum Boddolphi est quaedam abbatia que dicitur vocari: et super quaedam columna ipsius ecclesie est quaedam imago lapidea ad honorem beate marie virginis sculpta. Ad quam cum quedam paupercula mulier veniret orandi gratia: aderant ibi duo brabantiores: qui improperantes mulieri imaginem beate virginis blasphemabant. Unus etiam lapides ad imaginem proticiens et uno lapide percussit et confregit brachium pueri Jesu. Et cum manus illa lapidea cecidisset exierunt gutte sanguinis a brachio: ac si esset hominis viventis: statimque in eodem loco qui lapidem preceperat expiravit. Alter vero cum vellet morientem inter brachia sua colligere: ut ei preberet aliquod adiutorium statim arreptus est a demonio et in sequenti die defunctus. Cum turba multa conveniret: ut imaginem et sanguinem de lapide fluxum videret: ipsis videntibus predicta imago scidit vestimenta sua. scilicet ornatum lapideum et collum suum quod firmatus erat monili lapideo et pectus denudavit usque ad mammillas propter ignominiam et iniuriam que illata fuerat sibi et filio suo. Hoc contigit anno domini. M. c. lxxxvij. tunc que guerre erat in Philippis et regem anglie. Et ille qui scripsit historiam sanguinem et imaginem vidit denudatam. Dicit etiam Cesarius. disti. vij. c. xliij. de duobus lusoribus in Clareuallibus quorum unus male succederet fortune alterius invidens: ut furori suo satisficeret: in deum cepit euomere verba contumeliosa que socius suus eodem maligno spiritu afflatus commiscens ait. Sile: tu enim nefcis maledicere: statimque nimum deum blasphemans: cum tandem in miris iniuria prumperet: vox desuper audita est. Nequa iniuriam quoquo modo sustinui: miris autem mee contumeliam nequaquam possum tolerare. Ad hoc super ipsam tabulam visibili vulnere inuisibiliter percussus spumans expiravit. Octavo peccant adhuc gravius: et sunt qui maledicunt deo: ut sunt taxillatores qui perdunt ut sepius visum est

A q̄ taxillatores fecerunt crucē super tabulā q̄ pcussa sanguis erupit. Tales assimilantur diabolo ⁊ damnatis: q̄ maledicūt deo vt dicit Joānes in Apocal. Nono peccāt q̄ maledicunt diuine voluntati: scz qm̄ nimis pluit aut ningit aut tonitruat sicut faciunt armigeri. Documentū tertiu: verba maledicta homini illata sunt patienter toleranda: ⁊ maledicenti nequa q̄ sunt irrogāda. Patet exemplo Chisti: de quo dicitur j. Petri. ij. Qui cum malediceretur: nō maledicebat. Math. v. Beati eritis cum maledixerint vobis hoies: ⁊ dixerint oē malū aduersum vos mentientes. Sequit. Gaudeate ⁊ exultate: qm̄ merces vestra copiosa est in celis. Ideo dicit ap̄tus. ij. Petri. iij. Non reddentes malū pro malo neq; maledictū pro maledicto: sed econtrario benedictes. Unde Paulus. Maledicimur et benedicimus. Ideo dicit Grego. j. lib. dialogo. Qualis vnusquisq; apud se lateat cōtumelia illata pbat. Nam sicut superbi honoribus: sic plerūq; humiles sua despectio: ne gratulantur. Hec ibi.

B Godecimi qui peccant cōtra illud p̄ceptum: sunt blasphematores dei ⁊ sanctorū suorum. Et habet fieri blasphemā tripl̄r. Primo cum attribuitur deo qd̄ ei non cōuenit: vt q̄ sit pctōr aut corpus hēat: sicut iudei chris̄to dicebant. Primo ei blasphemabāt dicendo eū esse legis p̄uicatorē. Jo. ix. Nō ē hic hō a deo: qui sabbatū nō custodit. Scdo eum vocabāt templi dei destructorem. Math. xxvij. Hic dixit possum destruere templū ⁊ c. Tertio publicū pctōrē. Jo. ix. Scim⁹ q; hic hō peccator est. Quarto publicanorū fautorē. Lu. vij. Ecce hō vorator ⁊ bibēs vinum: ⁊ amicus publicanorum. Quinto falsi testificatorē. Jo. viij. Tu de teipso testimonium dicis et testimoniū tuū nō est verū. Sexto a demōe possessum. Jo. viij. Demoniū hēs. Septimo samaritanuz ⁊ p̄ p̄ns futuri status negatorē Jo. viij. Samaritan⁹ es tu: q; samaritani negabant resurrectionem mortuorū. In virtute beelzebub miraculoz p̄tratorē. Lu. xj. In beelzebub p̄ncipe demonioz eiicit demonia. Nunc etiā eadē et multa peiora sibi imponūt: vtz in libris eo-

rū qui thalmud intitulat vbi infinite blasphemie p̄tinent cōtra ch̄m. Scdo fit blasphemia qm̄ negat aliqd̄ a deo qd̄ sibi cōuenit: vt q̄ non sit op̄s vel trin⁹ in personis et vn⁹ in substantia: sicut iudei garrūt cōtra nos. Aut q̄ de⁹ nō sciret omnia aut q̄ ch̄s nō esset de⁹: sicut arriani q̄ dixerūt chris̄tū eē purā creaturā. Qui⁹ heresis destructio p̄tz in legēda sc̄ti Hilarij. Sic etiam iudei chris̄to blasphemāt negātes ip̄m esse deū: s; purū hoīem p̄tra oēs p̄phetas. Vñ in li. thalmud continent infinite tales blasphemie cōtra deū ⁊ ch̄m. Nā in sc̄do li. d̄r: vt dicit Rabi iudas: q; hore diei sunt duodecim. In tribus primis hōis deus studet in thalmud lege. Ergo sequit si studet in thalmud q̄ non h; plenitudinē scie. Sequit ibi dem q̄ alijs tribus hōis deus ludet cū leuiathan. i. cū diacone. p̄s. Draco iste quez formasti ⁊ c. Ex hoc sequit q̄ si deus h̄ret delectatiōem in ludo nō esset in eo plenitudo delectatiōis. Itē i. iij. lib. legif q̄ dixit de⁹. Afferte sup me sniam: quia ego minorau lunam. Itē in geser gesuber dicit rabi aman q̄ de⁹ ita dicat. Juravi subuersionē hierlm̄ ⁊ penitet me super me: afferte abolutionē ⁊ veniā. Ergo sequit ex his q̄ si indiget abolutiōe ⁊ veniā q̄ in deū pctm̄ cadit qd̄ est falsum. Itē sup illo verbo Hier. Reliqui domū meam: dimisi hereditatem ⁊ c. dicit rabi Johel: q; tres sunt custodie angelozū: ⁊ sup tertiā est deus sedēs ⁊ clamans: sicut leo di. Ve mihi ⁊ maledictus ego: q; templū ⁊ iudeos dissipauī. i. dimisi domū meā ⁊ cōbussi palatiū meū ⁊ captiuaui filios meos inter gētes. Cōtra qd̄ arguit. Si de⁹ flet: ⁊ sibiip̄s maledicit: sequit q̄ est impotēs ⁊ miser: qd̄ est falsum. Itē legif in geser nassim: q; ch̄s magnas penas sustinet i inferno: eo q̄ derisit p̄ba sapiētū in thalmud. Itē legif ibidez q; deus ter lachyrmatur in die p̄ diuersitatib⁹ iudeoz i maiorē damnatiōem ch̄rianorū. Itē dicit rabi symeō q; optim⁹ ch̄rianorū q̄libet arte sine pctō decipi pōt: ⁊ meli⁹ est eū occidere q̄ caput serpētis conterere. Et p̄sa alia absurda in thalmud cōtinent. Ex his p̄tz qd̄ iudei facerēt si ch̄ristianis p̄ualerēt. M̄iro mō blasphemāt p̄tra fidē catholicā: cōtra

neret quasdam res an ipm: venerunt quidam nigri hoies et ceperunt eum. Quos cum ipse vidit et clamaret ad regem. *Alidivua me rex. Ansum fuit regi. Quiesce rex quia noster est iste. Satis eum dimisim.* Et sic ablat⁹ est vivus ab oculis suis. Est enim blasphemia magna ingratitudo hois ad deum. Qui cum mebro in quo illo deus hoiem per ceteris honoravit eum in honorat. s. in lingua: quia deus dedit hois loquaz ultra omnia aialta. Ergo blasphem⁹ est valde ingrat⁹: et ideo deterriores sunt iudeis: qui eum blasphemabant mortale: sed isti immortalē nunc in celo regnant. Item est deterror oibus creaturis. Alie enim creature deum laudant ostendendo dei potentiam sapiam et bonitatem: sed ipse vituperat. Nam magna ingratitudo esset inferre alicui burgenli contumeliam: maior esset si militi: adhuc maior si regi contumelie inferrent: imo etiam pena mortis. Quanta ingratitudo est deo omnipotenti et pena inferre contumeliam imo in infinitum maior. Item est peccatum diabolicum et infernale: quia divina blasphemant deum. vtz Apoca. xvi. Blasphemaverunt deum celi per doloribus et vulneribus suis. Nam sicut aliquis ex loquela cognoscit de qua patria sit. vtz Math. xxvi. *Uere tu ex illis es: naz et loquela tua manifestum te facit.* Sic etiam blasphemia eum ostendit esse filium diaboli et de patria infernali. Item graviter peccat qui audiunt blasphemiam et non corrigunt: et permittunt blasphemiam fieri in domibus suis. Peiores sunt iudeis sic dicit glo. sup illud Act. vii. Continuerunt aures suas ne blasphemiaz audirent. In signum etiam doloris scindebant vestimenta sua. vtz Math. xxvi. Princeps sacerdotum scidit vestimenta sua. Sic in tabernis deus blasphemam in quo ludis ad taxillos: quod est templum diaboli in quo diabolus honorat. Graviter peccant qui permittunt ista prohibere et non faciunt et qui locant suas domos eis taxillos et cadelas. Dubitat vtz magis peccet christianus blasphemans quam iudeus vel gentilis. Rndet Alber. quod sic: quia maiorē ingratitudinē ostendit christianus: quia maiora beneficia recepit. Ideo magis obligat: et peccando magis offendit. Aliam rationem ponit Tho. di. Qui maiorē cognitionē habet de deo plus peccat. Sed christianus

maiorē cognitionem habet de deo quam iudeus vel gentilis: quod christianus plus peccat: et per peccatum in inferno plus puniunt christiani quam alii: non tamen peccant arrepticij quorum lingua movetur violenta a diabolo: sed peccat ipse diabolus movens linguam suam. Scio non debemus blasphemare sanctorum probitatem. iuxta illud Apoc. ij. Blasphematis ab his qui se dicunt esse iudeos et non sunt: sed sunt sinagoga sathane. Ratio huius est: quia sicut deus in scriptis laudatur: sic e contrario in sanctis suis blasphematur: quod laudat sanctos eius laudat deum. ps. Lau. do. in san. eius. Sic etiam qui blasphematur sanctum aliquod divinum blasphematur maiestatem: quod graviter ab ecclesia prohibetur: vtz extra de maledicis. c. statum. Quod statutum nota superius in sermone de maledicis. Quod etiam a deo graviter est punitum. Qui exim per tres in iuliano apostata. Cum venisset in cesaream capadocie civitatem vidit basilium in ecclesia sancte marie in visu multitudinem angelorum et in medio eorum quendam feminam in throno stantem et astantibus dicentem. *Vocate mihi cito mercurium qui iulianum apostatam occidat: quod me et filium meum superbe blasphematur.* Erat autem mercurius miles quidam qui ab ipso iuliano pro fide christi erat interfectus et in eadem ecclesia fuit sepultus. Statim quod sanctus mercurius cum armis suis que ibi observabantur affuit: et visus ab eo in prelium se preparavit. Ergo factus basilium ad locum ubi sanctus mercurius cum armis suis quiescebat ibat et monumentum suum aperiens nec corpus ibidem reperit: nec arma inuenit. Tunc custodem quis arma asportavit interrogavit. Ille vero sub iuramento affirmat ea eodem vespe ibi fuisse ubi servabantur. Inde ergo basilium recedens et mane illuc veniens inuenit ibidem corpus eius et arma et lanceam sanguine cruentatam: et ecce quidam de exercitu rediens dixit: cum iulianus impator in exercitu moraretur quidam miles ignotus cum armis suis et lancea veniens et vestigēs calcavit equum audaci mente iulianum impetijt: et lanceam fortiter vibrans ipsum valide per medium perforavit: et subito ascendens nusquam coepuit. Ipse vero iulianus dum adhuc spiraret sanguine suo manum implevit: et in aere piecit dicens. *Vicisti galilee: vicisti.* Sic in his vocibus miserabiliter ex-

Preceptum Secundum

Epirauit: et ab omnibus insepultus relinquitur et a patris excoletur: et de corio suo regi per sarum subtrahitur: ut illius exemplo discant alij non esse blasphemandum deo et sanctis eius. **T**ertio non debemus blasphemare spiritum sanctum. ut dicitur Mat. xij. Qui dixerit uerbum blasphemie in spiritum sanctum: non remittetur ei neque hic neque in futuro seculo. Idem dicitur Mat. xxj. Et allegat. xxv. dist. ca. qlis. Dicit Augustinus in li. de peccato in spiritum sanctum quod in omnibus sacris scripturis nulla inuenitur questio maior et difficilior ista. In predicto tamen libro hanc questionem sic soluit. Quod non omnia blasphemata nec non omnino uerbis quod quis loquitur contra spiritum sanctum est irremissibile hic et in futuro: quod si sic esset: tunc omnes qui contradicunt dono christi et ecclesie unitati siue pagani siue iudei siue heretici siue scismatici: cum tales contra spiritum sanctum dicunt: contra ecclesiam dicunt nunquam remissione consequerentur nunquam lucrare ecclesia. Quod absit uisum tamen dura ab ore christi processerit: quod uult omnes homines saluos fieri: et ad penitentiam reuocare. Dicitur ergo indefinite. Qui dixerit uerbum contra spiritum sanctum non remittetur ei in hoc seculo neque in futuro. Per quod dicitur intelligi quod non omnino uerbum dicitur contra spiritum sanctum: sed aliquod uerbum quod neque hic neque in futuro seculo remittetur. Quod ostendit Augustinus. quod sit cor impenitens: quod esse non credit ueniam peccatorum: et habet cor induratum. Tale cor peccat contra spiritum sanctum: quoniam in tali duricia perseverat usque ad mortem: et sic tale peccatum non remittetur ei hic neque in futuro seculo: sed de nullo est tamen desperandum. Hodie enim quis est paganus et cras christianus: hodie iudeus et cras fidelis: hodie hereticus et cras catholicus. **Q**uarto non debemus blasphemare euangelium dei et sacros canones: quod ille spiritum sanctum blasphemat qui sacris canonibus derogat. ut patet xxv. q. j. c. violatores. Et uerbum domini tunc blasphematur cum contemnitur. ut dicitur xxxij. q. v. c. Lii caput. Refert Petrus Damianus quod in Burgundia erat quidam clericus superbus et ambitiosus quod quandam ecclesiam sancti mauricii sibi usurpauerat quidam potente milite sibi multum obsequente. Dum autem quidam die missa cantaret et in fine euangelij diceret. Dis qui se exaltat humiliabit: euangelium derisit di-

cens: falsum est. Nam si ego me meis hostibus humiliasset: tot hodie diuitias ecclesie non haberem. Et ecce fulmen instat gladius in os eius: per quod uerba blasphemie euomit introiit: et subito eum extinxit. hec in uita. sancti mauricii. **N**on assumes nomen dei in uanum.

A decem qui peccant contra illud preceptum: sunt qui transgrediuntur uota sua que deo promiserunt quod magis est quam iuramentum. ut patet per sanctum Thome. ij. q. lxxxix. articulo. viij. dist. de obligatio uoti causatur ex fidelitate quam deo debemus. scilicet ut ei promissum soluamus. Obligatio autem iuramenti causatur ex reuerentia quam debemus et ex qua tenemur quod verificemus illud quod per nomen eius promissimus. Dis autem infidelitas irreuerentia continet: sed non conuertitur. Videtur enim fidelitas subiecti ad deum maxime esse reuerentia. Ideo uotum ex ratione sua magis est obligatorium quam iuramentum. Ergo magis peccat transgressor uoti quam per iuramentum. Dicit magister sententiarum. lib. iij. dist. xxxvi. quod uotum aliud est commune: aliud singulare. Ceterum. i. quod faciunt homines in baptismo cum spondent renunciare diabolo et pompis eius. Singulare cum quis sponte promittit seruare uirginitatem aut obedientiam aut aliquid huiusmodi. Singulare uotum aliud est priuatum: aliud solenne. Priuatum est in abscondito factum: solenne in conspectu ecclesie. Solennissimum uotum dupliciter. Aut per sacri ordinis susceptionem uel approbationem religionis professionem. ut patet. li. vi. de uoto. et uoto. re. c. unico. Illud impedit matrimonium contrahendum. et dirimit contractum. ut dicitur ibidem. Immo si contradixerint actu sunt excoicati. ut patet in cle. de consanguinitate. et affinitate. c. unico. Eos qui diuino timore postposito in animarum suarum periculum scienter in gradibus consanguinitatis et affinitatis constitutione canonica interdictis: aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non uerentur: nec non religiosos et moniales aut clericos in sacris ordinibus constitutos. in monia pertrahentes: et iter eas scienter eadem celebrantes refrenare metu pene ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes ipsos excoicationis sententia ipso facto discernimus subiacere. Hec ille. Documentum

¶ primū qui nō est sui iur̄ ac p̄tātis nō potest se obligare voto sc̄ritatis. Inud documentū pbat. s. Tho. in. iiii. sen. dist. xxxvij. dices q̄ nemo debet facere sacrificiū de alieno. ergo zc. Itē tenet. ij. ij. q. lxxxvij. arti. viij. dicens: q̄ nullus pōt se firmiter obligare ad id qd̄ i voluntate est alteri. Et quicūq̄ est subiect⁹ nō est sue p̄tātis. Ideo nō pōt se p̄ votū firmi⁹ obligare ad id sine cōsensu superioris. Sequitur correlarie. P̄mo q̄ seruus non pōt vouere fm̄ Tho. vbi supra: q̄ est i p̄tate dñi quantū ad personales actiōes. Sc̄do sequit̄ q̄ non pōt se obligare voto monach⁹: q̄ est in p̄tate prelati sui. Itē nullū votū nec pegrinatiōis nec ieiunij est firmū nisi de cōsensu sui prelati: q̄ nō est sue p̄tātis. Immo si aliquid añ irotū religiois faceret cessat. vtz de vo. z vo. re. ca. scripture. vbi dicit̄. Reus fracti voti aliq̄ten⁹ nō h̄i qui tpale obsequiū i perpetuā nosc̄it religiois obseruātis cōmutare. Non em̄ est illa nec̄ria certi delicti satisfactio: cui⁹ totū vite tps̄ obediētie impeditur sui cōditōr̄. de pe. dist. i. his auctoritatib⁹.

¶ Tertio sequit̄: q̄ neq̄ pueri possunt vouere. fm̄ Tho. vbi. s. z hoc duplici rōne. P̄mo: q̄ vt in plurib⁹ patiunt̄ rōnis defectū: hoc tñ cōtingit in aliq̄bus accelerari. Sc̄cundo: q̄ sunt in p̄tate parentū vel tutorū. Itē eorū vota nō sunt obligatoria: si p̄r vel tutor contradixerit. Itē d̄ Deut. xxx. Mulier si q̄pp̄ia vouerit z iuramēto cōstrinxerit: que est in domo p̄ris sui z in etate puelari: z si cognouit p̄r votū qd̄ pollicita est z iuramentum quo obligauit aiām suam z ta cuerit: voti rea erit. Si autem statim vt au dierit cōtradixerit pater: z vota z iuramēta ei⁹ irritauerit: nec obnoxia tenebit̄ sp̄sioni eo q̄ tradixerit p̄r. Idē est de filio i domo p̄ris añ annos. xvij. qui non pōt vouere cōtinentiā: sed si vouet aliud q̄ continentie votū obligat̄: nisi pater cū hoc viderit cōtradixerit z reuocet statim. vt patet xxxij. q. ij. ca. mulier. Quia q̄ potest se obligare diabolo: pōt se obligare deo. vt patet de delictis puerorū. Querit san. Tho. vbi supra. vtrū filius familias postq̄ puenit ad pubertatem vouere possit. R̄ndet. Qui uenit ad annos pubertatis: quātū ad ea que

pertinēt ad suam p̄sonā: puta q̄ p̄ votū obliget se religioi: vel q̄ m̄imonij cōtrahat nō autē est sue p̄tātis quantū ad dispōnem domesticā: vñ circa hoc non potest vouere aliqd̄ qd̄ sit ratū sine cōsensu p̄ris. Idez est de filia q̄ est in domo p̄ris. vtz. s. Quarto sequit̄ q̄ neq̄ mulier maritata: quia ē sub p̄tate viri. Gen. iij. sub p̄tate viri erz. Itē d̄ Deut. xxx. Mulier si maritū habuerit z uerit aliqd̄ z semel verbū de ore ei⁹ egrediens aiām illi⁹ obligauerit iuramēto q̄ die audierit vir z non contradixerit: voti rea erit: reddat quodcūq̄ promiserat. Si autē audiens statim contradixerit: irritas fecit pollicitatiōes eius. ¶ Dubitat̄ vtrū i votis p̄ficiendis z dimittēdis vir z vxor ad paria iudicētur. R̄ndet Ray. quātū ad votū continentie fm̄ oēs vir z mulier ad paria iudicant̄. xxxij. q. j. si quis vxorē. In voto aut̄ abstinētie dicūt quidam. Luz vir sit caput vxoris potest tale votum facere inuita vxore. xxxij. q. v. manifestum: nisi fiat p̄iudicium vxori in debito reddendo. In voto cōiugū pōt altero inuito facere. Et patet xxxij. q. vij. z. xxxij. q. v. Ideo fallit in hoc voto hierosolymitano: qd̄ in fauorem terre sancte z fidei ch̄riane potest vir sine licētia vxoris facere z implere. vtz de vo. z vo. r. c. ex multo. vxor tñ si non vult remanere sequat̄ virū. ¶ Dubitat̄ vtrū p̄r: maritus z tutor peccent reuocando vota subiectōrū. R̄spōdet q̄ nō: q̄ vtuntur iure suo: z a canone cōcesso. Nec vouentes peccant non implendo. vt ptz. xxxij. q. v. quia uoluit. s. monachus filius vxor zc. quia fm̄ san. Tho. vbi supra. In eorum voto intelli git̄ cōditio. s. si suis sup̄iorib⁹ placet. Quinto nō potest clericus mouere peregrinationem sine licentia prelati. vt patet de vo. et vo. redem. c. magne. vbi dicitur. Clericus absq̄ sui epi licentia zc. ¶ Secundum documentū quis vouere sit liberū: tñ votum adimplere est necessariū: pbat̄: q̄ dicit̄ extra de vo. z vo. re. c. magne. Clamauit iqt̄ vox p̄phetica: vouete z reddite dño deo v̄ro: vt p̄mū ad cōsiliū: sc̄dm̄ ad p̄ceptū referat̄. Lū scriptū sit in euange. Nemo mitens manum ad aratruz: et respiciēs retro

Preceptum Secundum

E aptus est regno dei. Itē ibidē dicit. c. licet
vniuersis liberū sit arbitrium in vouendo:
vsq; adeo tñ solutio est necessaria: vt post
votū sine pprie salutis dispēdio alicui non
liceat resilire. hec ibi. Et illud tenetur face
re cito ⁊ non tarde secūdo aut q̄rto annis:
sicut q̄dam faciunt qui vouēt peregrinatio
nem aut ieiunū aut dare aliqd alicui san-
cto: ⁊ differunt illud sc̄do ⁊ q̄rto annis vsq;
ad mortē: ⁊ tūc cōmittunt illud amicis qui
postea parū curant. Contra illud q̄ scribi
tur Deut. xxiiij. Cū votū voueris dño deo
tuo: non tardes reddere: q; requirit illud de-
us tuus. Si moratus fueris tibi reputabit
in peccatū. Itē Eccl. v. Si quid deo voue-
sti non moreris reddere: displicet ei in fide-
lis ⁊ stulta pmissio. Sicuti sapiēs pecuni-
am quā tenet soluere citius q̄ pōt soluit: ti-
mens q; si ipam pderet non posset eā solue-
re. Sic vero que deo pmissimus cito ⁊ cele-
riter soluere debemus: ne forte per mōrtez
soluēdi ptātem pdamus: q; s̄m guilhelmū
si votū est absolutū tenet statim cum pōt il-
lud implere: nisi aliud in mente habuerit. s.
q; in illo die vel termino voluerit implere
tunc poterit vsq; in illum diē vel terminū
p̄fixū licite expectare ⁊ non vltra: nisi hoc
fiat aucte aplice sedis: patz extra de voto
⁊ vo. re. c. Non est voti dicendus trāsgres-
sor qui q̄d vouit aucte sedis aplice distulit
adimplere. Legit̄ q; q̄dā i magna necessita-
te cōstitutus: vouit deo q; vellet igredi re-
ligionē: sed postq; cōualuit parum attēdit
votū. Qui denuo infirmatus vocās ad se
quendam virum sanctū. Ante cui⁹ aduētū
venerūt ad eum duo visi volentes eum di-
lacerare. In aduentu sancti viri dixit: ora
pro me pater: quia hic duo visi sunt volen-
tes me deglutire. Vir sanctus orauit ⁊ eua-
nerūt: ⁊ ipse sanatus surrexit. Eo sanato
non curauit votū. Tunc tertia vice fuit in-
firmatus: q; vidit in visione ignem inferni
⁊ exercitum demonioꝝ volentium eū tra-
here ad locum sibi deputatum. Qui iterū
misit pro illo sancto viro rogās quatenus
pro eo oraret. Qui orauit: ⁊ euauit illa de-
monum turba. Vir sc̄tus eum admonuit q;
q̄ cito esset sanat⁹ p̄ficeret votū. Qui mini-
me curauit: s; distulit vsq; i senū. Qui nō

diu deposita morte defunct⁹ est: ⁊ visi
fuerūt duo demones eū iugulātes. Legit̄
in specu. hīsto. lib. xxvij. ca. xvij. q; in feito
sancti m̄barci euangel. apud visang. qui-
dam naute intrauerūt nauim: ⁊ cū eis plu-
res negociatores q; ppter lanam emēdam
in angli i ibāt. Et cū securius trāsire se spe-
rabant plusq; trecentas marcas secum in
marsupijs portātes circa maris medium:
viderūt piratas nauigantes: in nauī eoz
lanceas gladios ⁊ clypeos corruscantes.
Tunc singuli ad alterutrum p̄ timore pctā
sua cōfessi sunt: ⁊ qdā p̄sbyter laico cōfite-
bat. Predicti negociatores iā d̄ vita despe-
rantes marsupia sua cum tota pecunia btē
yngini obtulerūt flētes ⁊ orātes ad btāz vir-
ginē: vt eos de pirataꝝ manib⁹ liberaret:
⁊ totā illā pecuniā ad restituendā eccliam
retineret. Piratis appropinquātib⁹ magī
nauis exhortat⁹ est p̄sbyterū: ⁊ assumptis
dei genitricis reliquijs piratis sibi nocen-
di ptāte interdicit. m̄doꝝ ille philacteriuz
cum capillis btē marie assumēs cum timo-
re ⁊ deuotione i eminentiore locū puppis
ascendit: manu p̄tra hostes eleuata ex au-
toritate ch̄i ⁊ m̄is ei⁹ fortiter adiurās:
ne vltra veniant: neq; ptātem nocendi sibi
habeant interdicit. Statim dum signū cru-
cis de eodem philacterio fecit p̄tra hostes
vehemēs ventus ⁊ cōtrarius nauē retulit.
m̄dalis nauis frangit̄: pars mali sup vnū
ex ipsis decidēs ipm excerebrauit: ⁊ i ma-
re mortuū precipitauit. Post modicum na-
uis sana cū mercatorib⁹ ad portū peruenit
negociatores liberati sacculos suos q; ob-
tulerunt resumpserunt. Tuncq; tota angliā
circūta magnos acervos lane emendo su-
am pecuniā expēdissent: ⁊ ipsa lana ma-
gnā domū implessent eadem nocte qua in
craftinū transire debuerāt dom⁹ illa cū to-
ta lana cremata est. Sise exm̄ h̄ in eodez
speculo. li. viij. c. lxxxvij. Correlariū p̄mūz
q; religiosi sacerdotes aut seculares vidē-
tur maxime peccare: q; vouētes simpliciter
vt matrimoniū contrahant videntur licen-
tiare. ptz q; d̄ extra qui de. v̄l vouē. mat.
cō. pos. c. rursus. q; non min⁹ votū simplex
obligat apud deum q; solenne. Idez patet
xxij. q. i. ca. Nouentibus deo virginitatem

A nō solū nubere s; etiā velle damnabile est. **Ibidē** c. Ananias deo pecunias vouerat q̄ post diabolica vicē p̄suasiōe subtraxit: sed q̄ morte mulctat⁹ est scitis. Si ḡ mortis periculo dign⁹ fuit q̄ eos q̄s dederat nummos deo abstulit: cōsidera quāto piculo i diuino iudicio dignus eris q̄ non nūmos: sed temetipsum omnipotēti deo: cui te sub monachico habitu deuoueras subtraxisti. **Idem** ponit c. q̄ bona. si ḡ. z. xxvij. q. i. c. **U** duas. vbi dī. **H**ec vero virgines q̄ nec dum sacro velamine sunt recte: tñ in pposito vtr̄ ginali sp̄ se simulauerūt pmanere: licet ve late nō sint: tñ si nupserūt aliqñ aliquāto tēpore his agenda p̄nta est. **Ho.** x. annis. sequit̄ ibidē: quia sponsio eaz dño tenebat. **S**i em̄ inter hoies solent bone fidei cōtractus nulla ratione dissolui: q̄to magis ista pollicitatio quā cum deo pepigit solui sine vindicta nō debet. **Ide** in c. nubēdi licētia q̄busdā tribuit: illis vicz q̄ virginitatez vel castitate vidualē nequāq̄ p̄fesse sunt: quibusdam aut nō tribuit illis vicz q̄ virgines vel cōtinētes eē decreuerūt. **Ide** patet i c. si qua virgo. **P**eccāt etiam parentes amici z cōsanguinei: q̄ tales detrahūt a pposito virginitatis. q; dicit. xxvij. dist. ca. **S**i nupserit virgo non peccat: nisi illa que semet diuino cultui dedicauit. **H**arū em̄ si q̄ nupserit habebit dānationē q; primā fidē irri tā fecit: hec ibi. **S**i q̄s alteri suadet dānationē grauit̄ peccat. **S**equit̄ q; grauit̄ peccāt ille m̄fieres q̄ dicit. **E**go potē velle q; filia mea haberet tres v̄ quatuor pueros a tribus vel quatuor presbyteris: q̄ q; monialis aut begutta. **S**ic etiam grauit̄ peccāt qui dissuadent homini a religione aut sacerdotio qui hoc vouerūt. **C**ui⁹ exempluz scribit beatus **H**iero. in epistola ad leuitā dicens. **P**retaxata nobilissima femina iubente viro suo qui patruus **E**ustochij virginis ppositū ob matris desideriu z habitū eius cultiq; mutauit z neglectū crinem mundano more texuit: vincere cuplēs virginis ppositum z matris desiderium. **E**t ecce eadem nocte cernit in somnis venisse angelum terribili facie minantem penas z hec verba frangentē. **T**u ne ausa es viri imperium p̄ferre christo? **T**u caput virginis

dei audes tuis sacrilegis attractare manibus q̄ iā nūc arescēt: vt sentias excruciatā qd feceris: finito q̄nto mēse ad inferna duceris. **S**in aut̄ p̄seuerauer; i scelere: z marito s̄l' orbaberis z filijs. **S**ia p ordinē expleta sunt: z serā misere p̄niaz veloc signa uit interitus. **H**ec **H**iero. **C**orrelarium secundum. **Q**uis matrimoniu post votuz simplex non sit contrahendū: si tñ est contractum: nulla rōne est dirimendū: p̄batur q; dicit. xxvij. dist. c. quidam. vbi dicit sic. **Q**uidā nubentes post votum asserūt adulteros: ego autem dico q; grauit̄ peccant q̄ tales diuidunt. **I**dem c. **S**i vir votū virginitatis h̄ns adiungit vxori: postea nō dimittat vxorem: sed tribus annis peniteat. **I**dem tenet **S**. **T**ho. in. iiii. sen. quia multa non p̄nt fieri q̄ tñ facta tenent. **T**ales nunq; sine peccato p̄nt exigere debitū: q̄uis ex acti tenentur reddere. **I**dē deus ordinat q; acquirunt viros litigiosos aut ebriosos cū quibus raro cōcordāt: z ecōtra. **S**i autem talis fecerit votum solenne z nubit est excoicatus. **T**ertiu documentū. **S**icut sonuerunt verba vouentis sic debet votum adimpleri aut taxare illud fm cōsiliū sapientis. **P**robat q; dī **L**euiti. xxvij. **H**omo si vouerit domū suā z sc̄tificauerit eam dño suo: cōsiderabit sacerdos vtrū bona an mala sit: z iuxta preciu qd fuerit ab eo constitutum venundabit. **S**i aut̄ ille qui vouerit voluerit redimere eā: dabit q̄ntam partez estimationis supra z habebit domum. **Q**d si agrum possessionis sue vouerit z consecrauerit dño. iuxta mensurā sementis estimabit p̄ciu. **E**t his sequit̄ q; non bene persolunt vota sua qui vouent aliqñ sc̄tō **A**nthonio vnā vaccam pro qua dant vnū solidum aut imaginē cere triū talentoz quaz redimunt atq; ponūt tres vel quatuor denarios ad locum. **R**ecitat enim **E**usebius in chronica sua de **L**odoneo: qui fuit primus rex christianus francozum: qui promisit equum suū velocissimū beato **M**artino si eius intercessiōe posset inimicos suos debellare. **Q**ui obtenta victoria obtulit equū z volens redimere equum obtulit centum solidos pro equo redimēdo: sed equus mā sit immobilis. **Q**uo viso obtulit adhuc cent

Preceptum Secundum

L tum et factus est mobilis. Tunc dixit rex. Sancte Martine tu es bonus auxiliator sed carus mercator. Legitur in legēda sancti Nicolai: quod nobilis quidam rogauit beatum Nicolai: ut sibi filium a domino impetraret: promittens se filium ad ecclesiam eius duciturum: et cyphum aureum ei oblaturum. Filius natus est et ad etatem perducitur et cyphus fieri iubetur. Qui dum ei valde placeret: suis aptauit versus: et alium eum valentem fieri precepit. Nauigantibus itaque ad ecclesiam sancti Nicolai iubet pater filio: ut in illo cypho quem primo sibi fecerat: aquam sibi afferret. Puer autem cum vellet haurire aquam: cum cypho in mari cecidit et statim disparuit. Pater amareflens: nihilominus votum perfecit. Veniens ergo ante altare sancti Nicolai cum obtulisset secundum cyphum tanquam proletem cecidit de altari. Cum autem eum eleuasset et super altare iterum posuisset: rursus de altari longius proiectus est. Eleuatus eum super altare tertio: adhuc longius proiectus est. Mirantibus omnibus ad tam grande spectaculum ecce puer sanus et incolumis venit primum cyphum in manibus portans: et coram omnibus narrauit quod quando in mari cecidit: statim beatus Nicolai affuit: et eum illesum seruauit. Post letus ex hoc effectus amicos cyphos obtulit. Quartum documentum: quod votum quod ordinate fit sit meritum: tamen factum inordinate aut in casu aliquo non est obligatorium. Probat: quod primo non obligat si quis uouerit aliquid impossibile. Quia est regula iuris li. vi. quod ad impossibile nemo obligatur. Secundo si uouet propter metum quod cadit in constantem virum. ut extra de his que vi me. cau. fi. ca. ad audientiam. ubi dicitur. quod pro que vi metus causa fiunt carere debent robore firmitatis etc. Ibidem in ca. platum. allegatur casus. quod quidam nobilis cum uxore suspecta haberet: milites sui ex eius precepto eam ad quandam siluam ducetes euaginato gladio occidere voluerunt. Sed tandem pietate ducti sub tali conditione ei pepercunt quod in monasterio habitum suscipiet monachalem. Tandem sublato de medio viro mulier predicta de monasterio exiens alium martirium accepit. Respondit papa ibidem dicitur. Si legitime probatum fuerit non timore mortis dicentem mulierem religionem intrasse. Hinc quod

fecit postmodum habuisse ratum ipsa debet ad monasterium redire. Ergo a contrario si timore mortis fecit poterit exire. Tertio non ligat votum quod quis facit quando est amens vel furiosus aut dormiens: quod tales nec dissentire nec consentire possunt. Idem in infirmitate et extra se positus si uouerit non tenet: nisi post compos consentiat extra de reg. iu. c. si tenor. et xvij. q. ij. et salda. Quarto quis uouet aliquid malum sic in dei crudele votum fecerit accedentes ad principes sacerdotum et dicentes. Deuotione deuouimus nihil nos gustaturos donec occidam paulum Alet. xxij. Tale votum nemo debet implere. ut xxi. q. iij. ca. In malis promissis rescinde fides: in turpi voto muta decretum. Dicit Eusebius in chronica sua de origine longobardorum quod quidam rex eorum alboyn nomine intravit italiam: et obseque ty cinensem ciuitatem (quod nunc papia dicitur) per tres annos. Quibus tractatis post aliquantos menses tradita est in manus eius ciuitas. Qui cum introisset portam quam dicitur sancti Iohannis. equus super quem sedebat fixit se in medio portae. Quod cum ille tenderet calcariibus et omnes qui circumstantes cederent verberibus omnino moueri non potuit equus. Tunc unus ex longobardis dixit ad regem. Memoro domine rex quid uouisti: et frange tam durum votum et ingredieris ciuitatem fere enim christianus populus est in hac ciuitate uouerat enim alboyn antea quam uniuersum populum occidere gladio quod se tradere nollet ei. Quod votum cum dirupit: equus se continuo mouit: et sic ciuitatem intravit. Quinto quando est stultum sic votum incepte Iudaei. xi. qui uouerat si procuteret filios amon: quod primo sibi occurreret deo uellet offerre. Quo reuertente occurrit sibi uenica filia sua. Quod votum fuit stultum: quod homo non est animal immolatiuum. Et si occurrisset sibi canis nunquam immolasset. Sic etiam uouet multe mulieres quod nolunt balneare feria quinta propter uentum. Tale est etiam votum quod rudis qui uouet ieiunium triuuium aut quatuor dierum sine omni comestione. De quibus habet exemplum in uitalpa. de duobus qui per uastam heremum icedentes uouerunt se nullam escam sumere nisi quam sibi diuinitus missa esset. Lumen per solitudinem oberrassent nimia fame defecti cuidam genti ferocissime occurrunt: quos ad occidendum hostes non parua sed solum mentis feritas mouet. Qui panes ipsos

A obtulerunt: vn^o ex his subueniente discretione velut a dño sibi oblatos cum gaudio ⁊ gra rüactiõe suscepit. Ali^o ho recusans cibum tanq̃ ab hoie ⁊ non a deo sibi oblatum famis defectiõe cõsumpt^o est. Sexto cum q̃s vouet aliqd sub cõditiõe non tenet exequi votũ nisi stãte cõditiõe ⁊ die determinato. Cũ fm Raymũdũ. si conditio defecerit votũ nõ obligat. xxxij. q. viij. nõ solũ. extra de cõdi. appo. c. verũ. Hoc intelligas vbi tota obligatio ponit in euẽtu cõditiõis aliter si fuerit concausa tenet implere. Septimo cũ mat^o votũ impedit minus: vtz qz p̃ ingres sum religiõis om̃e aliud votũ soluit. vtz de vo. ⁊ vo. re. c. scripture. vtz supra. Octauo qñ dispensatum est in voto. extra de vo. ⁊ vo. re. c. magne. vbi dñ. Cum igitur in lege veteri in qua non min^o p̃ceptũ dñi obligat q̃ votũ hodie in ecclia. In qua dño mada- ban^o offerri qdam que dño redderẽtur: vt primogenita leuitaz: qdam redimerentur vt aliaz tribuũ: qdam cõmutarent i aliud vt sicut p̃mogenitum asini qd oue cõmuta- bant: ex hoc attendentes q̃ votũ cõmutari possit in opus aliud pietatis. Dicit Ray- mũd^o q̃ ad voti cõmutatiõem duo requirũt scz cã ⁊ superior^o auctoritas. Cã. si voues sit senex debilis vel infirm^o vel si redemptio ⁊ cõmutatio melior videat^o ⁊ mag^o deo ac- cepta q̃ pegrinatio ⁊ abstinẽtia. Conside- randũ est etiã vtrũ vouetes hẽant cãm re- dimendi p̃petuam vel tẽporalem: ⁊ sic idul- geatur dilatio vel redẽptio. Extra eo. c. q̃ sup his. Scõda auẽtas e q̃ nemini lz auẽte p̃p̃ta redimere vel cõmutare vota: sed de- bet fieri auẽte epi. Extra eo. c. v. In votis vero religionis cõtinentie ⁊ obediẽtie pa- pa nõ põt dispensare. vtz de statu mona. c. cũ ad monasteriũ. dicunt tñ alij opposituz q̃ põt dispensare. Item solus papa dispen- sat in voto terre sc̃te: in voto peregrinatio- nis ap̃toz petri ⁊ pauli: ⁊ in voto sc̃ti Ja- cobi. ¶ Homo qñ accidit impotentia: vt si diues vouit edificare eccliam ⁊ si depau- perat nõ obligat. Sed qd e de illis qui vo- uent aut p̃mittũt suis cõfessorib^o aliq̃ pec- cata que fecerũt ⁊ cõfitem^o amplius nolle p̃petrare. De hoc etiã h̃t exm̃ in lib. apum qd illi eidẽ contigit qui librũ illũ cõposuit.

Quod qdã diues semel p̃stebat qdã hor- rendũ pctm̃ ⁊ nõ semel sz sepi^o illud pctm̃ cõfessus fuit. Tandem extorsit ab eodẽ p̃- missum q̃ nollet eũ absolueret nisi prius p̃- mitteret: q̃ deinceps vellet desistere a ta- li peccato: ⁊ sic absoluit eũ. Sequẽti anno reuersus fuit cũ eodem pctõ. Tunc eũ mi- sit ad episcopũ: asserẽs q̃ nollet se deiceps intrmittere: tñ motus precib^o suis ⁊ alio- rum eũ absoluit accepta cautiõe de recidi- uatione. Ille idem feria tertia pasche reci- diuauit in idẽ pctm̃ minime curã de pro- missione. Ador ignis cecidit de celo: ⁊ euz totaliter cõbussit ⁊ extinxit: ⁊ sic dñatus est. ¶ Quintũ documentum. Maioris me- riti est bonũ opus vouere: q̃ illud sine vo- to exercere. Illud probat. s. Tho. ij. ij. q. lxxvij. arg. vj. per tres rones. Primo ille actus qui est a p̃fectioni p̃tute est nobilioz: sed vouere act^o latrue est: ergo est nobilioz. Sũt q̃ nobiliores illi act^o. s. ieiunare ⁊ con- tinere si sũt ex voto: qz sic p̃tinent ad diui- nũ cultũ: qñ qdam dei sacrificia. Scõdo: qã p̃ votũ immobilit volũtas firmat in bonũ. Facere aut ex volũtate aliqd firmata i bo- nũ p̃tinet ad p̃fectiõem virtutis: vt patet p̃ p̃m̃ in. ij. ethl. sicut etiam peccare mente obstinata aggrauat pctm̃. Tertio qã ille q̃ vouet aliquid ⁊ facit plus se deo subijcit q̃ ille qui solum facit. Subijcit em̃ se deo non solũ q̃tũ ad actum: sed etiã q̃tũ ad p̃tãtem qz decetero nõ põt aliud facere. Sicut pl^o daret hoĩ q̃ daret ei arborẽ cũ fructibus q̃ si daret ei fructũ tñ. vt dicit Ansel. in lib. de similitudinib^o. Sequit^o ex hoc p̃mo: q̃ virgines claustrales sunt maioris meriti q̃ seculares: qz ille p̃petuo se ad cultuz latrue dedicauerũt: alie ho nõ. Scõdo sequit^o q̃ si- cut i p̃tinẽdo mag^o merent^o sic in transgre- diendo magis peccãt ⁊ demerent^o: qz de il- la dñ. i. ad Corin. vij. Si nupserit virgo nõ peccat. De ista dicit. xvij. q. i. Vouentibus deo virginitatẽ non solũ nubere: sed etiam velle damnabile est. Ad autẽ talis trans- gressio voti displicet deo. ptz Gen. vj. Ad- dẽtes filij dei filias hoĩm q̃ essent pulchre acceperunt sibi vxores ex oibus quas ele- gerant. Nota si illud peccatũ tñ displicuit deo: qz filij seth qui fuerunt filij dei accepe-

Preceptum Secundum

Erant filios cayn: vt tor⁹ mund⁹ ppter hoc perijt: q̄tū displicet deo q̄n persone seculares se miscent cū spiritualibus. ⁊ econtra. **N**on assumes nomen dei inuani.

Decimi quarti q̄ peccant contra istud preceptum sunt qui murmurant cōtra deuz. Et est murmur querela cū impatiētia ī his q̄ deberet homo facere ferre vel sustinere patienter: contra quos dī Sap. i. Custodite vos a murmuratiōe que nihil pdest. Et. i. ad Cor. x. Neq̄ murmurauerit sicut q̄dam ex ip̄is murmurauerūt ⁊ perierūt ab exterminatore. Et Au. xiiij. dī. Alq̄q̄ hec multitudo pessima murmurat cōtra me. Dixit dñs ad Moysen ⁊ aaron. Dic ergo eis: in solitudine hac iacebunt corpora v̄sa oēs q̄ murmurati estis: ⁊ supra hoc nō intrabitis ī terrā super quam leuauī manū meam p̄ter Laleph ⁊ Josue Et propter istū peccatū misit dñs ignitos serpentes in pplm. Jō dicit b. Augusti. in sermone de murmure. Neq̄ murmuraueritis sicut quidam ex ip̄is murmurauerūt ⁊ a serpentib⁹ perierunt. Quare a serpentibus: quia serpens venenosus est: ⁊ om̄is qui murmurat venenum diaboli in lingua portat. Primo quidam murmurant eo q̄ s̄m merita hoīm non tribuit p̄speritatem ⁊ aduersitatē in vita p̄nti. Et hec est etiā antiqua querela gentiliū ⁊ p̄hoz. ppter quā dixerūt plurimi mundū istū nō regi a deo sed a casu: iuxta illud Anticlaudianī ī principio. Sepe mihi dubia traxit snia mentē. Curarent ne superi terrā: aut null⁹ inesset rector. Et incerto fluerent mortalia casu. Et idem dicit Boe. li. i. De cōsolatione metro q̄nto dicens. Stelliferi cōditor orbis ⁊ c. Sequitur ibidem. Omnia certo fine gubernas: hoīm solos respicis actus. Adherito rector cohibere mō. Nam cur tanta lubrica versat fortuna vices premit insontes debita sceleri noxia pena. Et peruersi resident celso mores solio sanctaq̄ calcāt. In iusta vice colla nocentes latet obscuris cōdita virtus ⁊ c. De hoc etiam leguntur prophete murmurasse: tñ nō murmurauerūt: sed poti⁹ admirātes exclamauerūt. Quare impij sunt sublimati confortatiq̄ diuitijs. Job. xxi. ⁊ Isiere. xij. dī. Quare via

maloz p̄sperat: ⁊ bene est omnib⁹ qui p̄uaricant ⁊ iniq̄ agunt. Et ps̄. ait. Alq̄quo dñe vsq̄ q̄ pctōres gl̄iabuntur. Bñr q̄ flagella ⁊ infortunia valent ad multa: q̄ permittit de⁹ bonos flagellari propter multa: q̄ flagelluz ⁊ infortuniū s̄m Aug. sup ps̄. gl̄ificat creatorē: cōpellit nobilitatem: erudit ignorantē: custodit virtutē: protegit infirmitatē: excitat torporē: humiliat supbiētem: purgat penitentē: coronat vincētē. Hec Aug. Sunt igitur flagella patienter toleranda: quia sunt.

- Creatoris glorificatiua.
- Rebellantis attractiua.
- Ignorantis imbutiua.
- Virtutum custoditiua.
- Infirmitatis protectiua.
- Sommolentie excitatiua.
- Familiaritatis ostensiua.
- Superbie humiliatiua.
- Peccatorum purgatiua.
- Vincētis coronatiua.

Dico primo: q̄ sunt creatoris glorificatiua: q̄ sancti viri dū tribulant^r tūc laudant deū. Sic gl̄ificauerunt ⁊ laudauerūt deū tres pueri in fornace ignitissima: et quasi vno ore benedicebāt deū dicentes. Benedictus es dñe de⁹ patrū nostrorū. Sic etiā Job cum deo permittēte tribularet^r dixit. Dñs dedit dñs abstulit: sit nomē dñi benedictū. Sup quo b. Grego. Job percussus damno rerū: morte filioz: vim doloris vertit in laudem creatoris dicens. Sit nomen dñi b̄ndictū. Dubitat^r cur ch̄riani p̄ ceteris gentilib⁹ ⁊ sarracenis magis tribulantur. Hanc q̄stionē mouet Victorinus b̄tō Aug. Et r̄ndet Aug. p̄ illū dictū euāgelij. Seru⁹ sciens voluntatē dñi sui ⁊ nō faciēs plagis vapulabit multis. Ser. ne. vo. do. su. pla. pau. va. Cū igit^r ch̄riani magis sc̄tāt voluntatem dei q̄ alij: q̄ h̄nt legē ⁊ euāgelij: sequit^r q̄ magis digni sunt plaga q̄ alij: quia seru⁹ nesciēs volū. do. sui pla. pau. vapu. **S**c̄do sunt rebellantis attractiua: videmus em̄ q̄ hō supbus s̄m voluntatem carnis ⁊ pompā mundi viuēs deū non curat: sed cū de⁹ talē punit tunc coact⁹ ad deum clamat dicente ps̄. Ad dñm cū tri. cla. ⁊ c. Ideo p̄bat Boe. li. ij. p̄sa. viij. q̄ melior est

A fortuna aduersa q̄ prospera di. Plus reor
 aduersam fortunā prodesse q̄ prosperā. Al
 la em̄ sp̄ spem false felicitatis cū videtur t̄i
 bi blanda mentif. Hec sc̄z aduersa fortuna
 sp̄ vera ē z̄ in se instabile mutatiōez demō
 strat: illa fallit: hec instruit: postremo felix
 a vero bono deuios blanditijs trahit. Ad
 uersa plerunq; ad vera bona reduces vn
 co trahit. In hec inter minima existimādū
 putas: q̄ amicor̄ tibi fidelium mentes hec
 aspa horridaq; fortuna detexit. Hec Boe
 tius. Querit: nūqd̄ possumus deū rogare
 vt auferat a nobis tribulatiōes z̄ flagella
 que patimur. Videtur q̄ nō: q̄ dicit Jaco.
 Beatus vir q̄ suffert tēptationez. Jaco. j.
 Itē nemo debet rogare vt auferat ab eo il
 lud qd̄ pficit sibi ad salutē: s; tribulatiōes
 sunt h̄mōi. q̄ z̄ ē. In oppositum est illud. ij.
 Co. xij. Prop̄ qd̄ ter dūm rogauī. vt aufer
 ret a me st̄. nul⁹ carnis. et ps̄. ait. Ad dñm
 cū tribularer clamaui. Et illd̄. Clamaueſt
 iusti. Bñr. q̄ hoc fit tripl̄r. Primo qñ quis
 rogat deū: vt totaliter ab oi tribulatione z̄
 temptatiōe absoluat̄ i hoc seculo: z̄ illd̄ nō
 est licitū: cū vita hoīs sit tēptatio z̄ bellum
 z̄ nemo coronabit̄ nisi q̄ legitie certauerit.
 talis peteret p̄tra salutē aie sue. Sc̄do pe
 tit h̄ q̄s nō simp̄r: sed si deo placuerit. Sic
 chr̄us orauit: pat̄ trāseat a me calix iste: sin
 autē: fiat voluntas tua. Tertio mō: vt de
 det ei potentā vincendi vel patientiā tole
 randi tribulatiōes. Tertio sunt ignorātis
 imbuitiua. Nā p̄ flagella multa expit̄ q̄ añ
 ignorauit. Dicit enim Esa. Heratio dat in
 tellectū. Jō dicit Fran̄. petr̄ archa. li. j. de
 re. vtri. foru. c. lxxij. Nulla rex humanaz
 certior maḡa q̄ aduersitas: z̄ nulla discu
 tiendis erroribus aptior. Ideo dicit Aug.
 li. xliij. de ciuit. dei. c. xliij. Audeo inquit di
 cere sup̄bis eē vtile cadere in aliq̄d̄ apertū
 manifestūq; pctm̄: vñ sibi displiceāt qui taz
 sibi placendo ceciderunt. ps̄. Imple facies
 eoz̄ ignominia: z̄ querent nomen tuū dñe
 L̄ra sup̄ eodē ps̄. ponit duo exēpla. Pri
 mo de Sēnacherib: qñ angel⁹ percussit. c.
 lxxvij. milia hoīm: z̄ cōfusus recessit: nō q̄
 siuit nomen dei: sed idoli sui. Ideo a pro
 prijs filijs in tēplo occisus est. iij. Regum.
 xxx. z̄. ij. Paralipo. xxij. habet q̄ videns

populū ita p̄stratū cū magna ignominia i
 terrā suā reuersus est. Dic̄ Aico. de ly. vbi
 supra: q̄ plurimi q̄z amici iterfecti sunt im
 putātes sup̄bie Sēnach. q̄a blasphemauit
 deū isrl̄ disponebāt eū iterficere: p̄pt̄ qd̄ se
 cōuertit ad deū suū orandū p̄mittēs si illd̄
 piculū euadere posset vellet ei imolare du
 os filios suos. Qd̄ illi itelligētes eū iterfe
 cerūt. Aliud exm̄ de Habucho. q̄ elar⁹ i mē
 te sua dixit. Nōne hec est babylon magna
 ciuitas: quā edificauī i robore z̄ for. mea.
 Sed adhuc eo loquēte vox d̄ celo ruit. Ti
 bi d̄: Habucho. rex: regnū tuū transiet a
 te z̄ ab hoīb⁹ te eiiciēt: z̄ cū feris erit habi
 tatio tua: z̄ fenū sic bos comedes. vtz̄ da.
 iij. Ille rex qui deum cognoscere noluit:
 humiliat⁹ deū cognouit: z̄ ad deum redijt
 Hec habentur in. c. xxij. q. iij. c. Habuch.
 Tertiu exm̄ patuit i Paulo q̄ persequēbat̄
 eccliam dei nesciēs z̄ ignorās. Sed cū de
 us eū p̄strauit in via dixit. Domine qd̄ me
 vis facere. Act. ix. Quot adhuc percutit
 q̄ tñ se nō emēdant nec deum recognoscūt.
 Jō b. He. in omel. qdam di. Lū recogno
 sco Job i sterquino: Joannē esurietem in
 heremo: Jacobuz̄ decollatum ab Herode
 gladio: cogito q̄liter deus cruciabit in futu
 ro iudicio q̄s reprobat: si ita dure affligit
 quos amat. Quarto est p̄tutū custoditi
 ua z̄ firmitatis sanatiua: sic dixit Thobi.
 Magn⁹ es dñe i eternū z̄ in oia secula re
 gnum tuū: q̄ tu flagellas z̄ sanas. Thob.
 xij. Exm̄ ptz̄ in petronella que i infirmitate
 succubuit. Lū em̄ interrogaret̄ Petrus
 q̄re eā nō sanaret. R̄ndit. nō expedit ei. Et
 autē sciatis q̄ h̄eo p̄tatem dixit ei. Surge
 petronella z̄ ministra nobis: statū surrexit
 sana ministrās illis. Et cōpleto ministerio
 recidiuauit i infirmitatē. Jō dic̄ ap̄ls. Vir
 tus dei i infirmitate pficit. ij. Cor. xij. Itē
 cū infirmoz̄ tūc fortior suz̄. i. victor efficioz.
 Quinto est somnolētie excitatiua: sic em̄
 dormiēs excitat̄ cū p̄ugit: sic plerunq; tar
 di z̄ pigri: dū a deo tribulant̄ ad bonū exci
 tantur. An̄ b. Aug. i li. de vera innocētia.
 Lū dñs inquit permittit vt aliqua tribula
 tione vexemur tūc misericors est: quia tūc
 excitat fidem: z̄ differens adiutorium: nō
 auxiliū negat. Huius figuraz̄ habemus

Preceptum Secundum

Actu. xiiij. de Petro. Qui cū esset in carcere dormiens angelus percussio latere eius excitauit eū dicens. Surge velocit. **S**eptimo est familiaritatis extēsiua. Ideo dicit apłus ad Hebre. xij. Quem em̄ diligit dominus minus castigat. Flagellat omnem filiū quē recipit. Ideo dicit Gregori⁹. xxvj. moral. c. vj. de magnis. 7. xvj. de paruis. Electorum est inquit hic conteri: vt ad p̄mia eterne hereditatis valeant erudiri. Nostrum est hic flagella percipere: quib⁹ seruat de eternitate gaudere. Ideo ad Ioannē dī. Ego quos amo arguo 7 castigo. Item in Exo. xxvj. c. de magnis. 7. xvj. de paruis. Manifestū inq̄t iudiciū pditiōis est: qñ affectantis in iniquitatib⁹ sequēs fauet affectus: 7 nulla p̄trarietas ipedit quod mens peruersa cōcepit. hec ille. Nota exemplum huius in legenda san. Amb. de illo q̄ nūq̄ habuit aliqd̄ infortuniū. Septio est pctōz purgatiua. Id̄ dicit. Aasa figuli pbat⁹ fornar: 7 hoies iustos tēptatio tribulatiōis. Ecclī. xxvij. Aug. dīc. in li. de ver. do. Attēdite inq̄t mūdū istū tāq̄ fornacē artificis in vno angusto loco hec tria sunt: aurum palea 7 ignis. Palea vrit: aurū purgatur. Sequit. Sāctos enim viros in seculo isto aliqñ tribulat p̄ pctis leuib⁹: vt quādo moriunt sine pena purgatorij ad celū scādāt: sed vtz sit p̄ peccatis vel pro vindicta ignorat: vtz. vij. q. j. cū pcussio. **O**ctauo ē superbie hūiliatiua. Cui⁹ exm̄ hēmus i paulo apło qui de se dicit. ij. Cor. xij. Ne magnitudo reuelationū me extollat: dat⁹ est mihi stimulus sathane qui me colaphizet. Ideo legit in vita Alexandri magni: q̄ cū esset graui vulnerat⁹ i bello dixit. Si oēs filiū iouis me esse dicitis: istud me esse hominem pbat. **N**ono sunt vincentis coronatiua. vtz. ij. Thimo. ij. vbi dicit apostol. Bonū certamē certauit: cursum cōsummaui: fidē seruaui: de reliq̄ reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi iust⁹ iudex i illa die. Et Jaco. ait. Beat⁹ vir qui suffert tētationem: qm̄ cuz pbat⁹ fuerit accipiet coronā vite. Nā q̄tiēs quis vincit: totiens sibi i celo corona pparat. Cui⁹ exm̄ hī i vitaspa. de q̄dam iuvene: qui veniēs ad quēdam heremitā vouens vt cum eo maneret

oib⁹ dieb⁹ vite sue. Cū q̄daz vice senē dormiente iuuenis vigilaret: tentauit ip̄m iuuenē demō de exitu monasterij suadēs. vt ad seculū rediret. Intelligēs iuuenis suasionem restitit ei primo. ij. iij. iij. v. vj. vij. Cūq̄ euigilasset senex: vidit in capite iuuenis. vij. coronas aureas. Cūq̄ iuuenis sibi narrasset ordinem rei: intellexit eum illas coronas habuisse p̄p̄ victoriā. Sc̄do q̄dā murmurat: q̄ bona t̄palia nō largit oib⁹ equaliter fm̄ meritū 7 dignitatē: fm̄ illud Athat. ij. Murmurabant aduersus patrem familias dicē. Hi nouissimi vna hora fecerunt: 7 pares illos nobis fecisti: qui portauim⁹ p̄dus diei 7 est⁹. De q̄ Aug. li. ij. de ci. dei. c. ij. dīc. Nescim⁹ inquit quo iudicio dei bon⁹ ille sit pauper: mal⁹ iste sit diues. Ille tristē: iste gaudeat: quē p̄ suis pditis morib⁹ cruciari debuisse arbitramur. Hec ille. Idē Aug. li. j. de ciui. dei. c. viij. Si nō ea de⁹ q̄busdam petentibus euidentissima largitate pcederet: nō ad eū ista pertinere dicerem⁹. Item si ea petentib⁹ omnib⁹ daret: nō nisi p̄pter talia p̄mia seruiendū illi arbitremur: nec p̄tos nos faceret talis seruitus: sed potius cupidos 7 auaros. Hec Aug. Murmurant etiā aliq̄ dicētes. Quare deus dat malis tam multa t̄palia: qui ci non seruiunt nec eum diligunt. R̄s̄ q̄ hoc nō facit sine cā: sed p̄pter. v. rōnes. Prima est: vt p̄ t̄palia b̄nificia conuertant ad deū. Cū em̄ nolūt timere penā gehenne vt desistant a peccatis: tūc de⁹ ex sua bonitate benefacit eis vt sic eos alliciat ad se: 7 se conuertāt ad deū. p̄s. Dedit eis regiones gentiū: 7 labores populoz possederunt. Ergo si es peccator: 7 de⁹ tibi benefacit dando tibi sanitatem 7 diuitias 7 honores. Tunc cogitare debes si deus in p̄nti tibi benefacit cū es inimicus ei⁹: quid tūc non faciet. Sc̄da rō est: vt exemplū benefaciendi nostris inimicis nobis ostendat: vt patet per b̄m̄ Greg. dīcēs. Om̄is ch̄i actio n̄ra est instructio. Ergo quando cognoscis deum benefacere inimicis suis: tunc tu debes exemplū accipere: vt sic etiā facias inimicis tuis: Athat. v. Orate p̄ persequentibus 7 calūnantib⁹ vos: q̄ ip̄sē solem suum oriri facit sup̄ bonos 7 malos. Tertia rō est: vt

Nullus deo principaliter p temporalib⁹ seruiat: que etiā decreuit z malis dare. Sed seruitiū debet fieri deo ex charitate quaz habet ad deū. Etiā spem debet hñe ad deū q^d de⁹ sibi hic i tpalib⁹ ad necessitatē puidē bit: z in futuro vitā eternam sibi dare velit. **M**atth. vj. Primū querite regnum dei z iusticiā ei⁹: z hec omnia adiciētur vobis. **Q**uarta vt ex psperitate p̄tina filij dei z filij diaboli cognoscant. Quia hñs sp̄ prosperitatē in tpalib⁹: z ex hoc se non emendat est signū eterne dānatiōis. vñ Grego. **M**agn⁹ flux⁹ tpalii est eterne dānatiōis iudiciū. Cuius exemplum patuit in illo diuite: de quo legit in vita sancti Ambrosij. **N**ota ibidem. Quinta ratio est: vt mali hic remunerentur pro suis operibus: que i peccato mortali faciūt: q^d cū istis bonis operibus q̄ in pctō mortali faciunt nihil merentur quo ad vitā eternaz. Sed ex quo nullū bonū manet irremuneratum: tunc oportet q^d hic i terris per ista bona tpalia remunerentur. Si ergo mali qñq⁹ oriant qñq⁹ elemosinā dant aut ieiunant z sic de aliis: talia opa remunerant hic i pñti vita per bona tpalia. Et tales indurati timere deberent: q^d lignū aridū cū pinguedine pfusum vehementi⁹ ardet. Sic qui in crapula z voluptate bona eoz psumūt vt vehemēti⁹ in inferno ardebunt. **A**poc. xviii. Quantū se glificauit z in deliciis fuit: tantū dabit ei de luctu z tormento. **E**t ergo aut hic mali remunerent p bonis operib⁹ q̄ faciūt in pctis mortalibus: aut vt eos ad bonū allēciat dat eis bona tpalia. Cuius exm̄ ponit **A**lbertus de padua sup illud. Quis ex vobis arguet me de pctō. **N**ota ibidem. **T**ertio q̄daz murmurāt cōtra deū de inequalitate pueroz. Quia sepe dat paupib⁹ multos pueros q̄ eos pascere nequeunt: z qñq⁹ diuitib⁹ q̄ eos libēter haberent dat paucos vel nullos. **R**ñr q^d hoc non fit sine cā. Cū em̄ dñs paupibus multos dat pueros hoc facit i signū dilectiōis: z nō est diffidēdū qñ pascet eos. **P**s. Qui dat tumēt⁹ escā spoz. z pul. cor. inuo. eū. **E**t tñ illis brutis animalibus non promisit vitā eternā: nec eos sua morte redemit sicut nos. **I**ō dñ **M**at. vi Nolite solliciti esse dicentes, **Q**uid mā-

ducabim⁹ aut q̄d bibemus. **S**ubdit: **P**rimo q̄rite regnū dei z iusticiā ei⁹: z hec omnia adiciētur vobis. **I**tem ps. Nunq̄ vidisti iustū derelictū z c. **S**cdo dat paupib⁹ qñq⁹ multos pueros: vt eos nutriēdo premia mereant in celis. **C**irca q̄d q̄rit vtrū labor sit meritorius: quē parētes hñt in pueris. **R**ñr q^d sic: dūmō talis intētio sit in parentibus: q^d intēdant pueros nutrire ad honorem dei: vt boni serui ch̄ri fiant: z qñ parētes ipsi sunt in ḡa labores q̄s habēt cū pueris cedūt eis ad meritū. s. lactando balneando: calciando: vigilādo: informādo: corrigendo qñ delinquūt. **I**sta oīa erunt eis meritoria: fm̄ illud apli. Diligentib⁹ deum oīa coopant in bonū. ad **R**oma. viii. **T**ertio dat deus multos pueros paupib⁹ in signū eterne beatitudinis. **P**s. Labores manū tuarū māducabis beat⁹ es z bñ erit tibi. **A**xor tua sicut vitis abundans in lateribus dom⁹ tue. **F**ilii tui sicut nouelle oliuarū. **E**rgo sicut deus multiplicat hic finem bonoz pauperum: sic in celo vult eoz gaudiū: q^d omnes q̄ nati sunt de ipsis z ad celum pueniunt: deū eternaliter laudabunt. **E**t hoc erit eis spēale gaudiū in ppetuū. **E**rgo paupes nō debēt conqueri de multitudine pueroz: sed deū laudare: z sic agere gratiarū actiones. **S**ed diuitib⁹ nō dat multos pueros: z hoc ppter tres causas. **P**rimo ppter ipsos parentes qui sunt auari ne amplius peccēt per auariciam ppter multitudinē pueroz: q^d quādo q̄s est avarus si haberet multos pueros fieret magis avarus: z sic deū plus offenderet. **S**cūdo ppter oppressionē pauperū: ne intantum exactiones faciant in suis subditis. **S**i em̄ ante grauabant suos quid nō facerent si haberēt multos pueros. **T**ertio ppter pueros ne damnentur cū suis parētib⁹: nam cum parētes habēt res iniustas scienter: tunc deus ex misericōdia sua talibus parentibus subtrahit generationē ne pueros generent ad damnationē: quia non solum parentes: sed etiam heredes damnantur propter res iniustas. **E**rgo quilibet diues timere debet ne possideat iniustas res q̄ libēter vellet hñe pueros. **C**uius exemplū patet de usurario q̄ reliquit duos fi-

Preceptum Tertium

Elios et vnus patri successit. Et post mortem patris se mutuo mordebant vt canes: et inuicem maledicebant etc.

Explicit secundum preceptum.

Incipit tertium preceptum.

Memento vt die

em sabbati sanctifices. Queritur primo quare ad hoc preceptum additur hoc verbum memento: cum non addatur ad alia precepta: Respondet quod hoc est propter tres rationes. Prima est quod de hoc precepto obseruationis sabbati prius mentio facta fuit. Gen. ij. et Exod. xx. Ergo ad rem memorandam de illis que prius dicta sunt additur memento. De sanctificatione sabbati scribitur. Gen. ij. Benedixit deus diei septimo. Etiam Exo. vij. fit mentio de sabbato: vbi prohibetur ne manna colligatur in sabbato. Secunda ratio: quod hoc mandatum non obligat ad semper: sed solum in certo die. Modus interruptio temporis solet inducere obliuionem. Tertia ratio est: quod hoc preceptum quo ad determinationem diei non fuit preceptum morale: nec est scriptum in hominis corde: sicut alia precepta moralia. Ergo citius poterat fieri obliuio circa ipsius quam circa alia precepta. Ergo sibi addit hoc verbum memento. Hoc enim preceptum refertur ad spiritus sancti bonitatem: et istud preceptum fuit homini datum propter sex rationes. Primo propter diuini cultus vacationem: vt ista die homo simpliciter deuotio studeret: et quicquid boni alio tempore neglexerat: hoc isto die restauraret. Ideo dicitur. Gen. i. Benedixit dominus diei septimo: et sanctificauit illum. id est ad usum eum applicauit. Ideo dicit magister sen. lib. ij. dist. j. Sicut factus est homo propter deum vt ei seruiret: ita mundus factus est propter homines: vt ei seruiret et positus est homo in medio vt ei seruiret: et ipse seruiret. Si ergo totus mundus homines seruit per totam septimanam: cur homo non deberet deo seruire per vnicam diem: qui mundum fecit propter hominem. Secundo est datum propter erroris gentilium extirpationem. Voluerunt enim philosophi gentiles probare mundum fuisse ab eterno. Ad cuius erroris extirpationem mandauit diem septimum: in quo facta est summatio vniuersi

si semper hinc in memoria dices Exod. xx. Memento vt die sabbati sanctifices. Cuius opinionis fuit Aristoteles. vtz i. viii. physico. et multi alii qui posuerunt mundum esse ab eterno et non creatum. Ideo dicit magister sen. li. ii. di. i. Creationem rerum insinuans scriptura deum esse creatorem initiumque temporis atque omnium visibilium et invisibilium creaturarum moyses in principio suo ostendit dicens. In principio creauit deus celum et terram. Hinc etenim verbis moyses spiritu dei afflatus in principio a creatore deo mundum factum refert elidens errorem quorundam: plura sine principio fuisse principia opinantium. Plato namque tria initia. id est principia estimauit deus scilicet et exemplar et materiam. Hec illic. Tertio propter cupiditatis reprehensionem. Preuidit enim deus tantam esse cupiditatem: vt nisi aliqua dies esset quieti anime et corporis deputata homo non daret quietem sibi nec suis familiaribus et animalibus. Itaque Exo. xx. dictum est. Memento vt die sabbati sanctifices: statim sequitur. Non facies in ea omne opus tuum nec filii tui et ancilla tua et animalia tua et advena que est intra portas tuas. Quarto propter diuinam benedictionem. Benedixit enim deus diei septimo et sanctificauit illum. vtz Gen. i. Ista enim benedictio secundum Augustinum non est aliud quam multiplicatio benedictionis diei. Licet enim in sex diebus omnes res et creature singule fuerunt create distincte et ornate: non tamen ante diem septimum ceperunt seipsas multiplicare: vt capra produceret hircum: et gallina gallinam: planta plantam. Sed post diem septimum tunc omnes creature dederunt operam productioni et multiplicationi sibi similitudinis: vt se multiplicarent: et vnicuique produceret sibi simile: excepto homine qui tanquam decoratus diuina scientia eius spirituale mandatum debebat expectare quantum sibi placeret: et generationi operam daret. Conueniens ergo fuit vt talis dies in qua fuit data creaturae predicta benedictio ad dei cultum dedicaretur. Quis propter dei quietationem: quod tali die requieuit deus ab omni opere quod patrauerat. vtz Gene. j. Idem Exodi. ii. di. Sex enim diebus fecit dominus celum et terram mare et omnia que in eis sunt: et requieuit in die septimo. Idcirco benedixit dominus diei sabbati et sanctificauit eum. Que verba exponit magister sen. li. ii. di. xv. dicens. Requieuisse dicitur deus